

สภาพทั่วไปและบทบาทของจังหวัดนครสวรรค์

1. สภาพภูมิศาสตร์ของจังหวัดนครสวรรค์

1.1 ที่ตั้ง

จังหวัดนครสวรรค์ตั้งอยู่บริเวณตอนกลาง ส่วนล่างสุดของภาคเหนือ ประมาณเส้นรุ้งที่ $15^{\circ} 04' - 16^{\circ} 21'$ เหนือ และเส้นแวงที่ $99^{\circ} 06' - 100^{\circ} 51'$ ตะวันออก ลักษณะที่ตั้งเป็นบริเวณเชื่อมต่อกันระหว่างภาคกลางกับภาคเหนือ เป็นต้นกำเนิดของแม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งเกิดจากการบรรจบกันของแม่น้ำปิง วัง ยม น่าน จังหวัดนครสวรรค์ตั้งอยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครโดยทางรถยนต์ ประมาณ 237 กิโลเมตร และโดยทางรถไฟ 251 กิโลเมตร มีพื้นที่ทั้งจังหวัดประมาณ 9,645 ตารางกิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ใกล้เคียง ดังนี้

ทิศเหนือ

ติดต่อกับ

อ.คลองขลุง อ.ขาณุวรลักษบุรี
อ.พรหมกระต่าย จ.กำแพงเพชร
อ.โพธิ์ทะเล อ.บางมูลนาก
จ.พิจิตร

ทิศตะวันออก

ติดต่อกับ

อ.หนองไผ่ อ.วิเชียรบุรี จ.เพชรบูรณ์
อ.โคกสำโรง อ.บ้านหมี่
จ.ลพบุรี

ทิศใต้

ติดต่อกับ

อ.บ้านไร่ อ.ทัพทัน อ.สว่างอารมณ์
จ.อุทัยธานี อ.มโนรมย์ อ.สรรพยา

จ.ชัยนาท อ.อินทร์บุรี จ.สิงห์บุรี
อ.บ้านหมี่ จ.ลพบุรี

ทิศตะวันตก ทิศคอกับ อ.อุ้มผาง จ.ตาก อ.บ้านไร่
จ.อุทัยธานี

1.2 ลักษณะภูมิประเทศ

ลักษณะภูมิประเทศของจังหวัดนครสวรรค์ โดยทั่วไปเป็นที่ราบลุ่มเหมาะแก่การเพาะปลูก โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริเวณสองฝั่งของแม่น้ำปิง แม่น้ำน่านและแม่น้ำเจ้าพระยา บริเวณทางออกไปจากแม่น้ำ พื้นที่ที่ค่อยทวีความสูงมากขึ้น และมีลักษณะภูมิประเทศ เป็นภูเขาและป่าไม้ทั้งด้านตะวันตกและตะวันออก บริเวณด้านตะวันตกอยู่ในเขตอำเภอตากยาว ลักษณะภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นภูเขาสูง และป่าไม้สลัดใบชื้น ส่วนด้านตะวันออกภูเขาที่มีระดับความสูงไม่มากนักและมีป่าไม้เบญจพรรณอยู่หลายแห่ง ลักษณะภูมิประเทศของจังหวัดนครสวรรค์เปรียบเสมือนกับปีกผีเสื้อขณะบินที่ปลายปีก เขิกสูงชัน แล้วค่อยลาดต่ำลงสู่ลำน้ำ หรือ มีลักษณะเหมือนกับกะทะ (ดูแผนที่หมายเลข 1 และตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 แสดงสภาพพื้นที่ของจังหวัดนครสวรรค์

สภาพพื้นที่	พื้นที่		ร้อยละ
	ตารางกิโลเมตร	ไร่	
พื้นที่ภูเขาและป่าไม้	2,076.5	1,297,794	21.5
ที่ราบลุ่มและที่ราบค่อนข้างสูง	7,096.5	4,435,331	73.6
พื้นที่น้ำ	472.0	295,000	4.9
พื้นที่รวมทั้งจังหวัด	9,645.0	6,028,125	100.0

ที่มา : สำนักงานจังหวัดนครสวรรค์

แผนที่หมายเลข 1

ผลกระทบของเส้นทางคมนาคม ต่อการใช้ที่ดินเมืองนครสวรรค์

แสดง ลักษณะภูมิประเทศ
ของ จ. นครสวรรค์

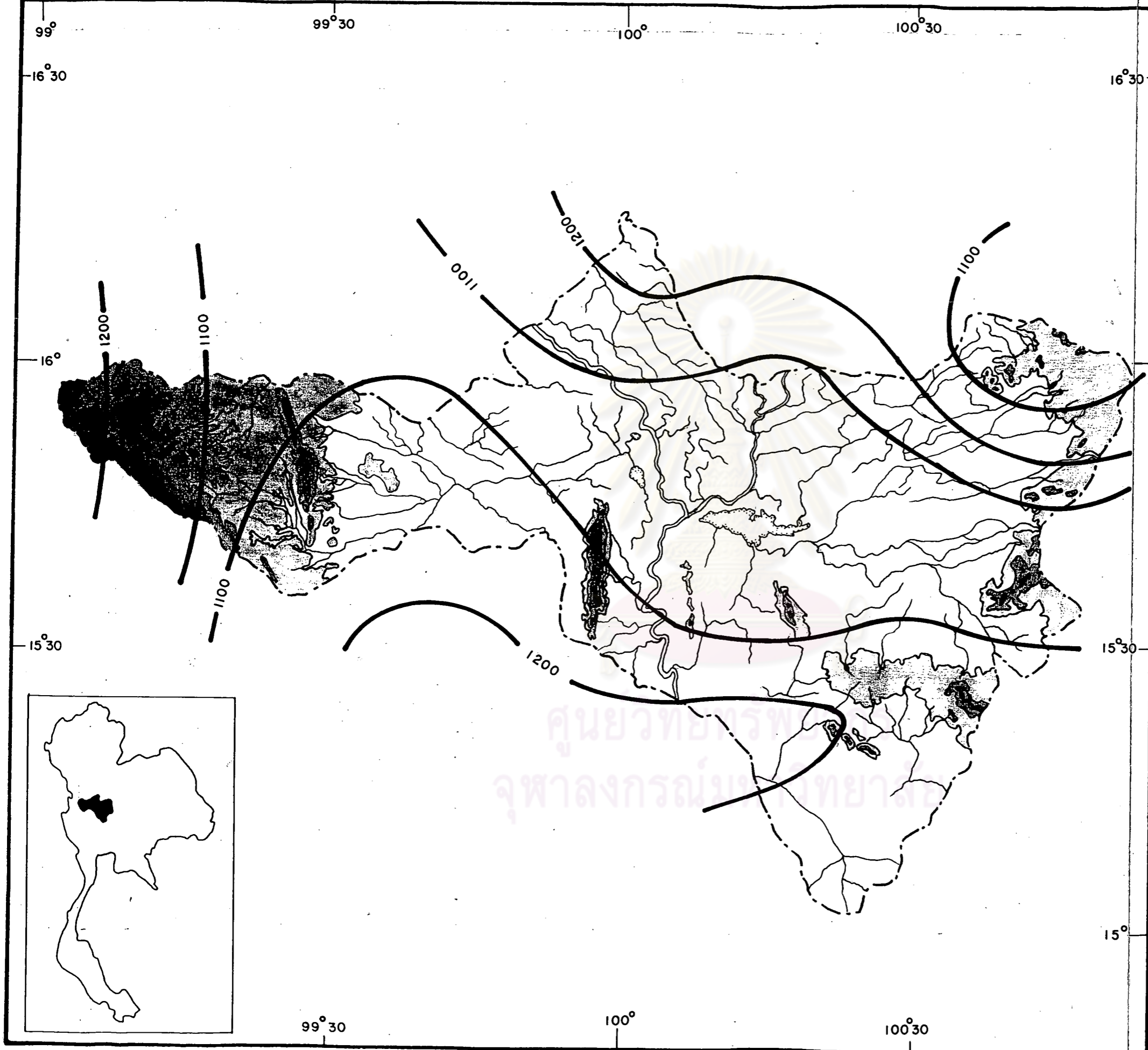
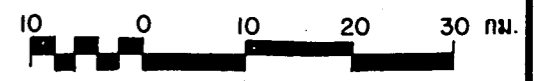
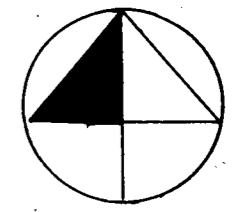
สัญลักษณ์

- เส้นชั้นความสูง 100 - 200 เมตร
- " " 200 - 400 "
- " " 400 - 600 "
- " " มากกว่า 600 "

 เส้นทางน้ำ

 เส้นปริมาณน้ำฝนเสมอภาค

ที่มา : กรมแผนที่ทหาร

จังหวัดนครสวรรค์มีแหล่งน้ำธรรมชาติที่สำคัญ ๆ หลายแห่ง เป็น
ที่รวมของแม่น้ำยมกับแม่น้ำน่าน แม่น้ำปิงกับแม่น้ำน่าน และเป็นต้นกำเนิดของ
แม่น้ำเจ้าพระยาซึ่ง เป็นแม่น้ำเศรษฐกิจสายสำคัญที่สุดของประเทศ

1. แม่น้ำปิง มีต้นกำเนิดจากเทือกเขาแคนลาว ในเขตจังหวัด
เชียงใหม่ แล้วไหลผ่านจังหวัดลำพูน มาบรรจบกับแม่น้ำวัง ซึ่ง เกิดจาก เทือก เขา
ผีปันน้ำ ที่อำเภอปานตาก จังหวัดตาก จากนั้นไหลผ่านจังหวัดกำแพงเพชร
เข้าสู่เขตจังหวัดนครสวรรค์ที่อำเภอบรรพตพิสัย แล้วมาบรรจบกับแม่น้ำน่านที่
ตำบลปากน้ำโพ อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ รวมความยาวของแม่น้ำปิง
ประมาณ 590 กิโลเมตร และความยาวเฉพาะในเขตจังหวัดนครสวรรค์ประ-
มาณ 62 กิโลเมตร

2. แม่น้ำยม - น่าน แม่น้ำยมมีต้นกำเนิดจาก เทือกเขาผีปันน้ำ
ในจังหวัดเชียงราย เข้าสู่เขตนครสวรรค์ ที่อำเภอชุมแสงแล้วบรรจบกับแม่น้ำ
น่านซึ่งเกิดจาก เทือกเขาหลวงพระบาง ที่ตำบลเกยไชย อำเภอชุมแสง จาก
นั้นไหลมาบรรจบกับแม่น้ำปิงที่ปากน้ำโพ รวมความยาวของแม่น้ำยมประมาณ
555 กิโลเมตร และแม่น้ำน่านประมาณ 627 กิโลเมตร ความยาวเฉพาะ
ในเขตจังหวัดนครสวรรค์ ประมาณ 18 และ 55 กิโลเมตรตามลำดับ

3. แม่น้ำเจ้าพระยา เริ่มต้นจากปากน้ำโพ อำเภอเมืองนครสวรรค์
ผ่านอำเภอโกรกพระ อำเภอพยุหะคีรี จนถึงเขตจังหวัดนครสวรรค์ ระยะทาง
ประมาณ 54 กิโลเมตร จากนั้นไหลผ่านจังหวัดชัยนาท สิงห์บุรี อ่างทอง
พระนครศรีอยุธยา ปทุมธานี นนทบุรี กรุงเทพมหานคร ไหลลงสู่อ่าวไทยที่
จังหวัดสมุทรปราการ รวมความยาวทั้งสิ้นประมาณ 365 กิโลเมตร

นอกจากแม่น้ำทั้ง 3 สายนี้แล้ว จังหวัดนครสวรรค์ ยังมีแหล่งน้ำ
ธรรมชาติต่าง ๆ อีก อาทิเช่น ห้วยหนองคลอง บึง กระจายอยู่ทั่วไปกว่า
500 แห่ง ส่วนใหญ่อยู่บริเวณตอนกลางของจังหวัด โดยมีบึงบรเพ็ด เป็นบึงน้ำ

ขนาดใหญ่และเป็นสถานเพาะพันธุ์ปลาน้ำจืดที่ใหญ่ที่สุดของประเทศ

1.3 ลักษณะภูมิอากาศ

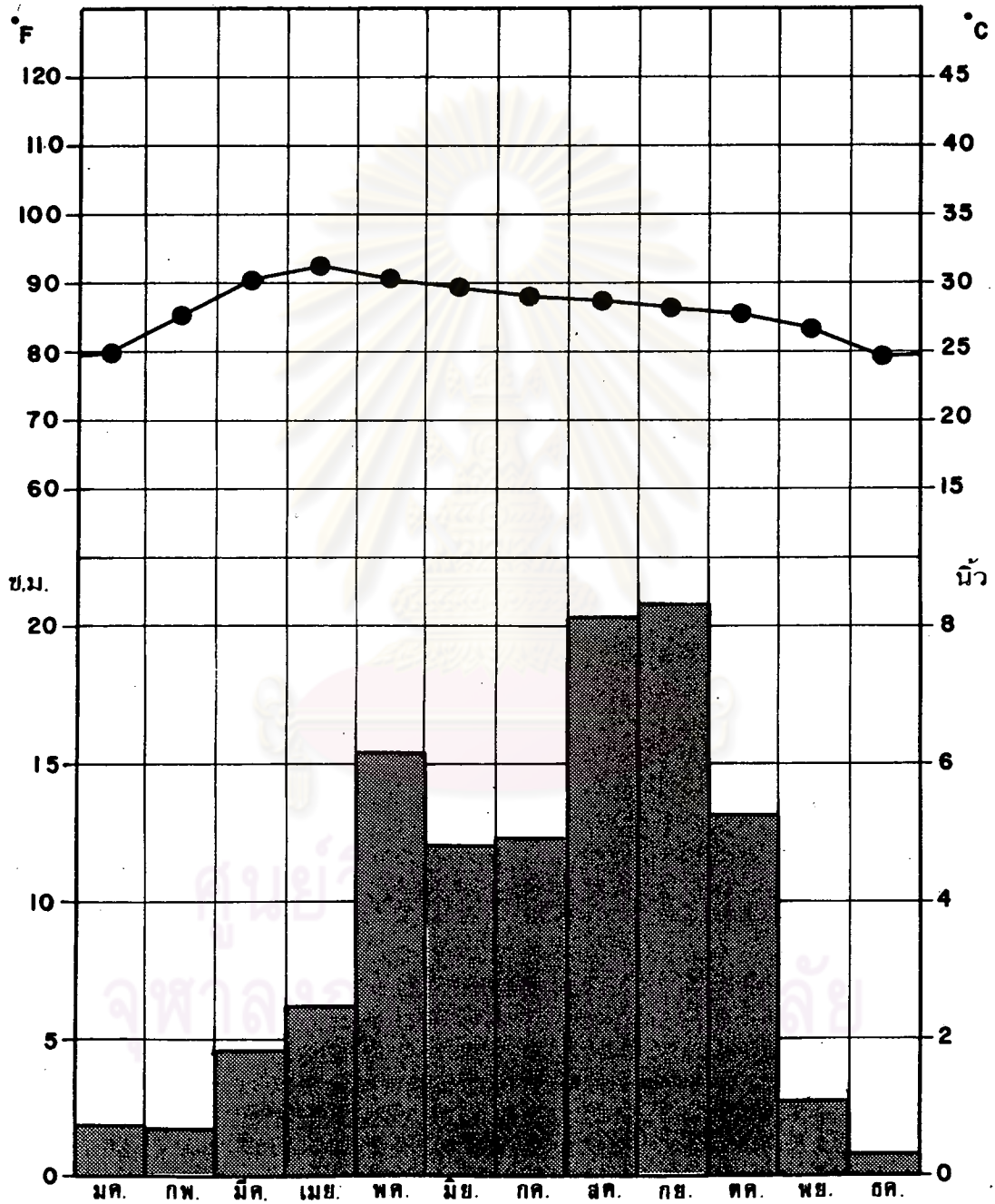
จากลักษณะที่ตั้งของจังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งอยู่ตอนกลางส่วน
 ล่างของภาคเหนือ และมีแนวเทือกเขาสูงกั้นอยู่ทางคานตะวันตก ท้าให้นครสวรรค์
 ได้รับลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ไม่เต็มที่ อากาศโดยทั่วไปจึงค่อนข้างร้อนในฤดูร้อน
 และค่อนข้างหนาวในฤดูหนาว อุณหภูมิเฉลี่ยตลอดปีประมาณ 28.3 องศาเซล-
 เซียส ความแตกต่างของอุณหภูมิอยู่ระหว่าง 43.7 - 6.1 องศาเซลเซียส จาก
 ค่าเฉลี่ยของอุณหภูมิในระยะเวลา 31 ปี (พ.ศ.2482 - 2513) อุณหภูมิสูงสุด
 เฉลี่ย 37.6 องศาเซลเซียสในเดือนเมษายน และอุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ย 21.0 องศา
 เซลเซียสในเดือนมกราคม อุณหภูมิสูงสุดที่เคยวัดได้ในจังหวัดนครสวรรค์สูงถึง
 43.7 องศาเซลเซียสในเดือนเมษายน พ.ศ.2506 และอุณหภูมิต่ำสุดเพียง
 6.1 องศาเซลเซียสในเดือนมกราคม พ.ศ.2500

ปริมาณน้ำฝนของจังหวัดนครสวรรค์ จากค่าเฉลี่ยของปริมาณน้ำฝน
 ในระยะเวลา 10 ปี (พ.ศ.2510 - 2519) ปรากฏว่าปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยตลอด
 ปีประมาณ 1,119 มิลลิเมตรต่อจำนวนฝนตก 96.3 วัน เดือนที่มีฝนตกมากที่สุด
 คือ เดือนกันยายน ฝนตกมีปริมาณมากถึง 208 มิลลิเมตร และเดือนธันวาคม
 เป็นเดือนที่มีฝนตกน้อยที่สุดเพียง 8 มิลลิเมตร เท่านั้น ฝนส่วนมากจะตกในช่วง
 ตอนเย็นและตอนกลางคืน (คู่มือภูมิหมาย เลข 1)

2. ลักษณะของประชากรจังหวัดนครสวรรค์

ในปี พ.ศ. 2510 จังหวัดนครสวรรค์มีประชากรทั้งหมดประมาณ
 691,736 คน ปี พ.ศ.2515 จำนวนประชากรเพิ่มขึ้นเป็น 778,840 คน
 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 12.6 ของประชากรทั้งหมดจากสถิติทะเบียนราษฎรของจ้ง-

แสดงปริมาณน้ำฝนและอุณหภูมิเฉลี่ยรายเดือน ของจ.นครสวรรค์

■ ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยรายเดือน (2510 - 2519)

● อุณหภูมิเฉลี่ยรายเดือน (2482 - 2513)

ที่มา : กรมอุตุนิยมวิทยา สำนักงานนายกรัฐมนตรี

หวัคินครสวรรค ปี พ.ศ. 2520 จำนวนประชากรทั้งหมดมีประมาณ 950,111 คน เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ.2515 คิดเป็นร้อยละ 22 เมื่อเปรียบเทียบจำนวนประชากรของจังหวัดนครสวรรค์กับจังหวัดต่าง ๆ ในภาคเหนือแล้ว ปรากฏว่าจังหวัดนครสวรรค์มีประชากรมากเป็นอันดับ 2 รองจากจังหวัดเชียงใหม่ ประชากรเหล่านี้จะรวมตัวอยู่หนาแน่นตามบริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำอูคมสมบูรณ์ พื้นที่ที่มีเส้นทางคมนาคมคึกคัก ความหนาแน่นของประชากรจะสูงสุดในเขตชุมชนเมือง ความหนาแน่นจะลดลงในพื้นที่ห่างไกลจากเขตชุมชนเมืองและเบาบางมากในพื้นที่ที่มีลักษณะภูมิประเทศ เป็นภูเขาและป่าไม้ หรือในพื้นที่แหล่งธุรกิจการค้า

2.1 โครงสร้างประชากรด้านอายุและเพศ

จากสำมะโนประชากรและเคหะ พ.ศ.2513 จังหวัดนครสวรรค์มีจำนวนประชากรประมาณ 758,891 คน เป็นชาย 377,525 คน หรือร้อยละ 49.7 เป็นหญิง 381,366 คน หรือร้อยละ 50.3 สัดส่วนระหว่างเพศชายกับเพศหญิง เท่ากับ 100 : 101.02 ในขณะที่สัดส่วนระหว่างเพศชายกับเพศหญิงจากสำมะโนประชากรปี พ.ศ.2503 เท่ากับ 100 : 98.62

ตารางที่ 2 และแผนภูมิที่ 2 แสดงอัตราส่วนด้านอายุและเพศของประชากรจังหวัดนครสวรรค์ พบว่าประชากรวัยแรงงาน (อายุ 15 - 64 ปี) ในปี พ.ศ. 2513 มีจำนวนประมาณ 391,891 คน เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ.2503 ประมาณร้อยละ 13.6 แต่อัตราส่วนของประชากรวัยแรงงาน เมื่อเปรียบเทียบกับประชากรทั้งหมดกลับลดลง คือ จากร้อยละ 53.32 ในปี พ.ศ.2503 เหลือเพียงร้อยละ 51.69 ในปี พ.ศ.2513 ในขณะที่ประชากรวัยเด็ก (อายุ 0 - 14 ปี) และประชากรวัยชรา (อายุ 65 ปีขึ้นไป) มีอัตราส่วนเพิ่มขึ้น โดยประชากรวัยเด็กมีอัตราส่วนเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 44.29 เป็น 45.48 และประชากรวัยชราอัตราส่วนเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 2.39 เป็นร้อยละ 2.83 ในช่วงปี พ.ศ.2503 ถึงปี พ.ศ.2513

ตารางที่ ๒ แสดงอัตราส่วนของประชากรจังหวัดนครสวรรค์ จำแนกตามหมวดอายุและเพศ

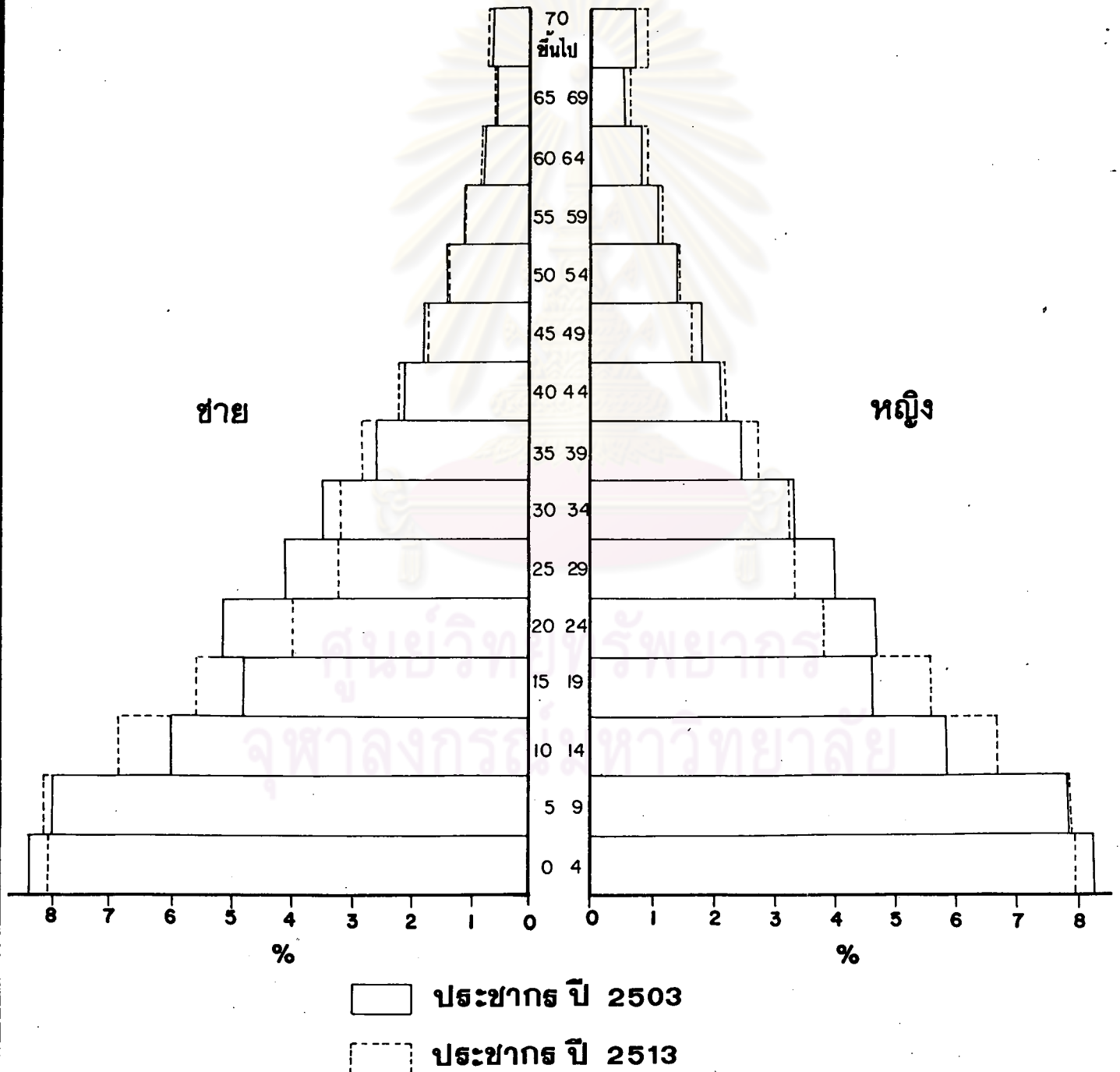
สำมะโนประชากร พ.ศ. ๒๕๐๓ และ ๒๕๑๓

หมวดอายุ ปี	พ.ศ. ๒๕๐๓						พ.ศ. ๒๕๑๓					
	ประชากรรวม		ชาย		หญิง		ประชากรรวม		ชาย		หญิง	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
รวม	๖๔๖,๗๗๕	๑๐๐.๐๐	๓๒๕,๖๒๗	๕๐.๓๕	๓๒๑,๑๔๘	๕๙.๖๖	๗๕๘,๑๐๒	๑๐๐.๐๐	๓๗๗,๑๑๒	๕๙.๗๕	๓๘๐,๙๙๐	๕๐.๒๖
๐ - ๔	๑๐๗,๖๔๗	๑๖.๖๔	๕๔,๑๗๒	๘.๓๗	๕๓,๔๗๕	๘.๒๗	๑๒๑,๑๗๕	๑๕.๙๘	๖๑,๐๖๐	๘.๐๕	๖๐,๑๑๕	๗.๙๓
๕ - ๙	๑๐๒,๒๘๔	๑๕.๘๑	๕๑,๖๓๑	๗.๙๘	๕๐,๖๕๓	๗.๘๓	๑๒๐,๙๘๔	๑๕.๙๖	๖๑,๔๑๒	๘.๑๐	๕๙,๕๗๒	๗.๘๖
๑๐ - ๑๔	๗๖,๕๒๔	๑๑.๘๓	๓๘,๕๘๕	๕.๙๖	๓๗,๙๓๙	๕.๘๗	๑๐๒,๖๐๑	๑๓.๕๓	๕๑,๗๘๖	๖.๘๓	๕๐,๘๑๕	๖.๗๐
๑๕ - ๑๙	๖๐,๗๘๑	๙.๔๐	๓๐,๙๐๕	๔.๗๘	๒๙,๘๗๖	๔.๖๒	๘๔,๒๕๕	๑๑.๑๑	๔๑,๗๗๕	๕.๕๑	๔๒,๔๘๐	๕.๖๐
๒๐ - ๒๔	๖๓,๓๘๙	๙.๘๐	๓๒,๘๙๖	๕.๑๐	๓๐,๔๙๓	๔.๗๐	๕๘,๗๕๙	๗.๗๕	๒๙,๘๐๒	๓.๙๓	๒๘,๙๕๗	๓.๖๒
๒๕ - ๒๙	๕๑,๙๖๒	๘.๐๔	๒๖,๑๕๐	๔.๐๔	๒๕,๘๑๒	๔.๐๐	๔๙,๔๑๓	๖.๕๒	๒๔,๐๖๘	๓.๑๗	๒๕,๓๔๕	๓.๓๓
๓๐ - ๓๔	๔๓,๗๑๕	๖.๗๖	๒๒,๑๕๗	๓.๔๒	๒๑,๕๕๘	๓.๓๔	๔๘,๗๑๕	๖.๔๒	๒๓,๗๘๐	๓.๑๔	๒๕,๙๓๕	๓.๒๘
๓๕ - ๓๙	๓๒,๓๕๕	๕.๐๐	๑๖,๒๖๐	๒.๕๑	๑๖,๐๙๕	๒.๔๙	๔๑,๕๒๕	๕.๔๘	๒๐,๗๘๒	๒.๗๕	๒๐,๗๔๓	๒.๗๕
๔๐ - ๔๔	๒๗,๒๔๒	๔.๒๑	๑๓,๔๙๑	๒.๐๙	๑๓,๗๕๑	๒.๑๒	๓๓,๒๗๕	๔.๓๙	๑๖,๕๕๑	๒.๑๘	๑๖,๗๒๓	๒.๒๑
๔๕ - ๔๙	๒๒,๙๕๒	๓.๕๕	๑๑,๓๙๐	๑.๗๖	๑๑,๕๖๒	๑.๗๙	๒๕,๒๕๘	๓.๓๓	๑๒,๕๖๖	๑.๖๖	๑๒,๖๙๒	๑.๖๗
๕๐ - ๕๔	๑๗,๘๘๒	๒.๗๖	๘,๖๘๔	๑.๓๔	๙,๑๙๘	๑.๔๒	๒๐,๘๘๘	๒.๗๖	๙,๙๗๒	๑.๓๒	๑๐,๙๒๖	๑.๔๔
๕๕ - ๕๙	๑๔,๑๕๓	๒.๑๙	๖,๙๗๖	๑.๐๘	๗,๑๗๗	๑.๑๑	๑๗,๐๒๐	๒.๒๕	๘,๐๗๗	๑.๐๗	๘,๙๔๓	๑.๑๘
๖๐ - ๖๔	๑๐,๕๒๓	๑.๖๑	๕,๐๒๖	๐.๗๗	๕,๔๙๗	๐.๘๕	๑๒,๗๗๕	๑.๖๙	๕,๙๓๖	๐.๗๘	๖,๘๓๙	๐.๙๑
๖๕ - ๖๙	๖,๙๑๓	๑.๐๗	๓,๔๕๓	๐.๕๓	๓,๔๖๐	๐.๕๔	๙,๓๑๙	๑.๒๓	๔,๓๙๔	๐.๕๘	๔,๙๒๕	๐.๖๕
๗๐ ขึ้นไป	๘,๕๖๔	๑.๓๓	๓,๘๕๑	๐.๖๐	๔,๗๑๓	๐.๗๓	๑๒,๑๓๒	๑.๖๐	๕,๑๖๔	๐.๖๘	๖,๙๖๗	๐.๙๒

ที่มา : สำมะโนประชากร ปี ๒๕๐๓ และ ๒๕๑๓

เปรียบเทียบโครงสร้างด้านอายุของประชากร

จ. นครสวรรค์ ปี 2503 และ 2513

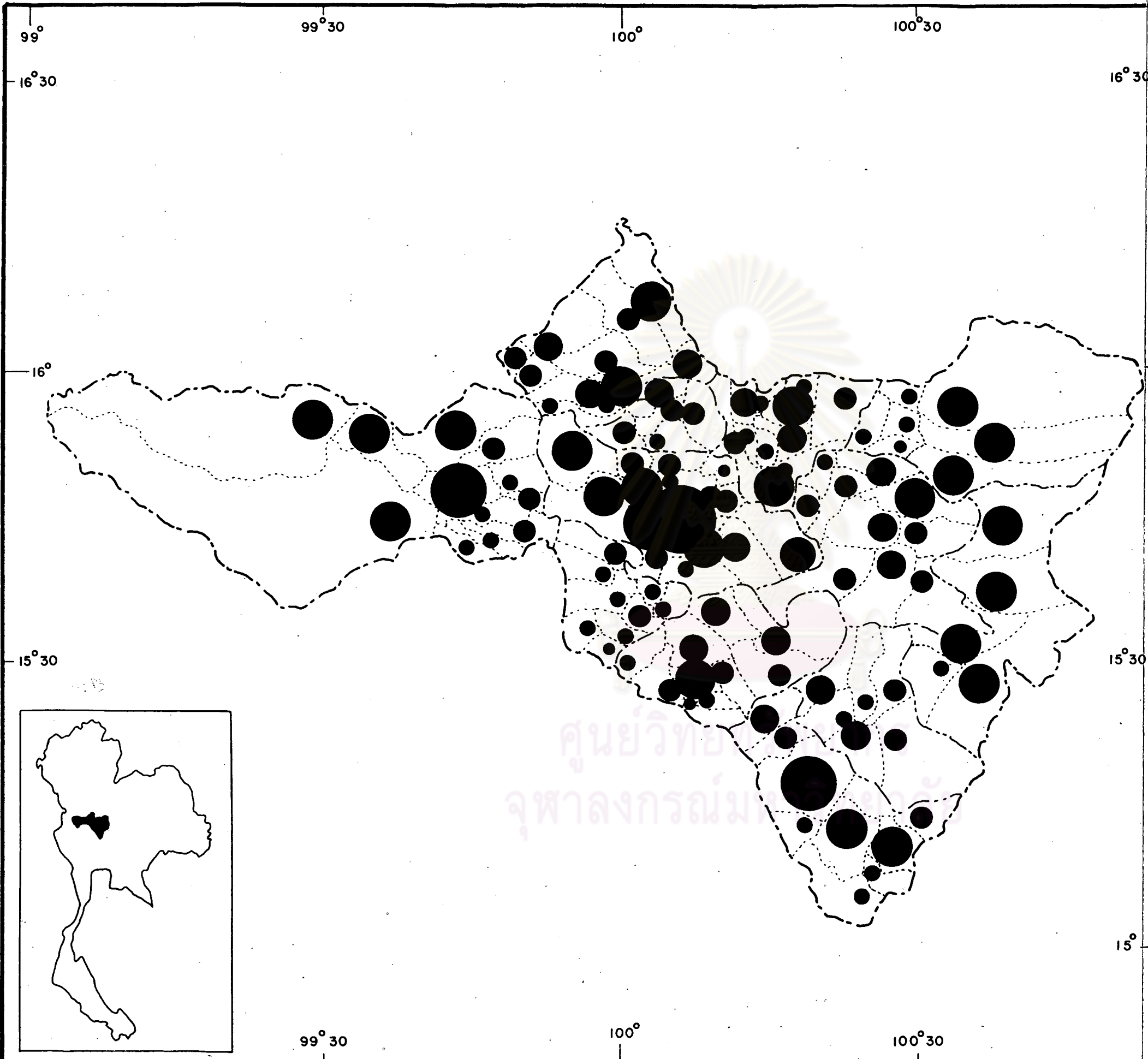

2.2 ขนาดของจำนวนประชากรระดับตำบล

(คู่มือที่หมายเลข 2)

จากการศึกษาขนาดของประชากรระดับตำบลของจังหวัดนครสวรรค์ ในปี พ.ศ. 2520 สามารถแบ่งกลุ่มตำบลขนาดของประชากร เป็นกลุ่มใหญ่ ๆ ได้ 7 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มตำบลที่มีจำนวนประชากรมากกว่า 50,000 คนขึ้นไป เป็นพื้นที่ที่มีความหนาแน่นของประชากรสูงมาก มีเพียง เขตการปกครองเดียว คือ เทศบาลเมืองนครสวรรค์ ซึ่งเป็นชุมชนเมืองที่มีประชากรมากเป็นอันดับ 2 ของภาคเหนือ รองจากเทศบาลนคร เชียงใหม่
2. กลุ่มตำบลที่มีจำนวนประชากรระหว่าง 20,000 - 50,000 คน เป็นกลุ่มตำบลที่มีพื้นที่ขนาดใหญ่ระหว่าง 69 - 164 ตารางกิโลเมตร มีความหนาแน่นของประชากรปานกลางระหว่าง 253 - 347 คนต่อตารางกิโลเมตร มี 3 ตำบล คือ ตำบลศาลาลี้ ตำบลลาดยาว และตำบลนครสวรรค์ตก ซึ่ง 2 ตำบลแรกเป็นตำบลที่บางส่วนเป็นที่ตั้งของสุขาภิบาล
3. กลุ่มตำบลที่มีจำนวนประชากรระหว่าง 10,000 - 20,000 คน เป็นกลุ่มตำบลที่มีความหนาแน่นของประชากรสูง หรือมีพื้นที่มากรวม 23 ตำบล เป็นตำบลที่บางส่วนเป็นที่ตั้งของเขตสุขาภิบาล รวม 6 ตำบล คือ ตำบลโคกเคี้ยว ตำบลห้วยภพขี ตำบลหนองกระโดน ตำบลของแต ตำบลพยุหะ ตำบลหนองบัว และเป็นเขตเทศบาลเมือง 1 แห่ง คือ เทศบาลเมืองชุมแสง อำเภอชุมแสง
4. กลุ่มตำบลที่มีจำนวนประชากรระหว่าง 7,500-10,000 คน ในกลุ่มนี้ประกอบด้วยตำบล 18 ตำบล เป็นตำบลที่บางส่วนเป็นที่ตั้งของเขตสุขาภิบาล 3 ตำบล คือ ตำบลท่าตะโก ตำบลหางิ้ว และตำบลตากฟ้า

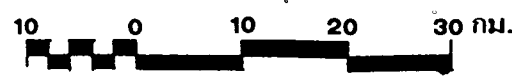
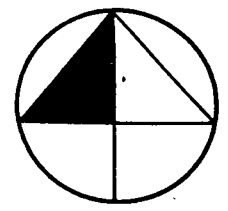

แผนที่หมายเลข 2
**ผลกระทบของเส้นทางคมนาคม
 ต่อการใช้ที่ดินเมืองนครพนม**

แสดง การกระจายตัวของประชากร
 ของ จ. นครพนม ปี 2520
สัญลักษณ์

	มากกว่า	50000
	20000	50000
	10000	20000
	7500	10000
	5000	7500
	2500	5000
	น้อยกว่า	2500

ที่มา: กองทะเบียนราษฎร
 กระทรวงมหาดไทย

ศูนย์วิทยบริการ
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

5. กลุ่มตำบลที่มีจำนวนประชากรระหว่าง 5,000 - 75,000 คน เป็นกลุ่มตำบลที่มีจำนวนมาก เป็นอันดับ 2 คือ 29 ตำบล มีตำบลที่มีเขตสุขภาพบาลอยู่บางส่วนหรือทั้งหมด 3 ตำบล คือ ตำบลโกรกพระ ตำบลบางประมง และตำบลเกาเลี้ยว

6. กลุ่มตำบลที่มีจำนวนประชากรระหว่าง 2,500 - 5,000 คน เป็นกลุ่มตำบลที่มีจำนวนตำบลมากที่สุด คือ 33 ตำบล เป็นกลุ่มตำบลที่มีพื้นที่ขนาดเล็ก มีจำนวนประชากรน้อย และมีตำบลที่เพิ่งจะตั้งขึ้นใหม่อยู่ 2 ตำบล คือ ตำบลโพธิ์ประสาท ตำบลนี้แยกออกจากตำบลสำโรงชัย อำเภอไพศาลี และตำบลลาดทิพรส แยกออกจากตำบลจินเสิน อำเภอตาคลี

7. กลุ่มตำบลที่มีจำนวนประชากรน้อยกว่า 2,500 คน เป็นกลุ่มตำบลขนาดเล็ก พื้นที่น้อยมาก มีอยู่ 4 ตำบล คือ ตำบลบางหลวง ตำบลม่วงหัก ตำบลห้วยถั่วใต้ และตำบลหาคสูง

2.3 การกระจายตัวของประชากร

(คู่มือกฎหมาย เลข 3 และภาคผนวก ก.)

การวัดการกระจายตัวของประชากรในพื้นที่ระดับตำบลของจังหวัดนครสวรรค์ ใช้วิธีการหาค่าครรชนีการรวมตัว (CONCENTRATION INDEX)¹

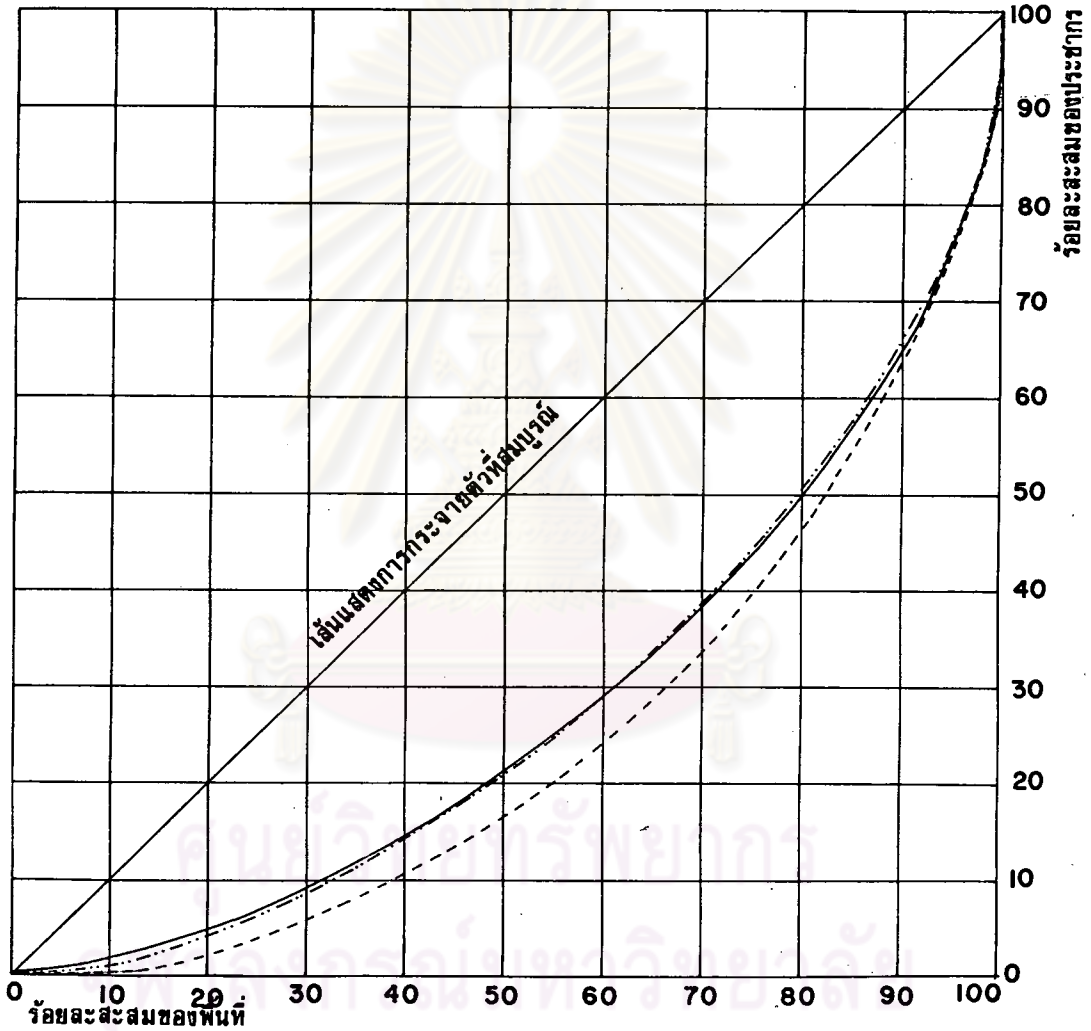
¹ค่าครรชนีการรวมตัวของประชากร จะเปลี่ยนแปลงอยู่ระหว่าง 0 ถึง 1 ถ้าค่าครรชนีการรวมตัวเข้าใกล้ 1 แสดงว่าประชากรมีการรวมตัวสูง และถาค่าครรชนีการรวมตัวใกล้ 0 แสดงว่า ประชากรมีการกระจายตัวสูง

การหาค่าครรชนีการรวมตัว คำนวณได้จากสูตร

$$K = \frac{\text{ผลรวมรอยละสี่สิบของพื้นที่} - \text{ผลรวมรอยละสี่สิบของประชากร}}{\text{ผลรวมรอยละสี่สิบของพื้นที่}}$$

LORENZ CURVES แสดงการกระจายตัวของประชากร

จ. นครสวรรค์ ปี 2510 2515 และ 2520

- เส้นแสดงการกระจายตัวของประชากร ปี 2510
- - - - - เส้นแสดงการกระจายตัวของประชากร ปี 2515
- เส้นแสดงการกระจายตัวของประชากร ปี 2520

และ LORENZ CURVE¹ โดยพิจารณาจากความหนาแน่นของประชากรระดับตำบล

ในปี พ.ศ. 2510 ประชากรของจังหวัดนครสวรรค์ ยังมีการกระจายตัวไม่ทั่วทุกพื้นที่ที่มีความแตกต่างกันในคานทาง ๆ เช่น ลักษณะทางกายภาพ การดำเนินกิจกรรมทาง เศรษฐกิจ ตลอดจนความสะดวกในด้านการคมนาคมขนส่ง ฯลฯ ความหนาแน่นของประชากรจะสูงมากในเขตชุมชนเมือง และลดลงอย่างรวดเร็วในพื้นที่ชนบท ความแตกต่างของความหนาแน่นของประชากรระหว่างพื้นที่เขตตำบลที่มีความหนาแน่นสูงสุดและต่ำสุดมีมากถึง 997 เท่าตัว คือ พื้นที่เขตเทศบาลเมืองนครสวรรค์ มีความหนาแน่นของประชากรสูงถึง 4,983 คนต่อตารางกิโลเมตร ขณะที่ตำบลห้วยน้ำหอม อำเภอลาดยาว มีความหนาแน่นของประชากรเพียง 5 คนต่อตารางกิโลเมตร เท่านั้น ค่าการรวมตัวของประชากร เท่ากับ 0.41

ต่อมาในปี พ.ศ. 2515 การกระจายตัวของประชากรมีการเปลี่ยนแปลงบางพอสมควร โดยประชากรมีการกระจายตัวในพื้นที่มากขึ้น ซึ่งเห็นได้จากค่าการรวมตัวของตัวลดลงเหลือเพียง 0.36 เท่านั้น ความแตกต่างของความหนาแน่นสูงสุดและต่ำสุดของประชากรลดลงบ้าง แต่ยังคงอยู่ในอัตราห่างกันมาก คือ ประมาณ 713 เท่าตัว คือ พื้นที่เขตเทศบาลเมืองนครสวรรค์ ความหนาแน่นของประชากร ประมาณ 5,706 คนต่อตารางกิโลเมตร และตำบลห้วยน้ำหอม อำเภอลาดยาวมีความหนาแน่นประมาณ 8 คนต่อตารางกิโลเมตร

¹การกระจายตัวของประชากรใน LORENZ CURVE พิจารณาจากเส้นแสดงการกระจายตัวที่สมบูรณ์ ถ้าเส้นโค้งแสดงว่าการกระจายตัวของประชากรที่สร้างขึ้น เขาใกล้เส้นแสดงการกระจายตัวที่สมบูรณ์มากเท่าใดก็แสดงว่าประชากรกระจายตัวในพื้นที่มากเท่านั้น

การกระจายตัวของประชากรจังหวัดนครสวรรค์ ในปี พ.ศ.2520 ลักษณะการกระจายตัวของประชากร เกือบไม่แตกต่างจากปี พ.ศ.2515 เลย ค่าครุฑนัการรวมตัวของประชากรในปี พ.ศ.2520 มีค่าประมาณ 0.37 สูงกว่าค่าครุฑนัการรวมตัวของประชากรในปี พ.ศ.2515 เพียง 0.01 เท่านั้น ความแตกต่างของความหนาแน่นของประชากรสูงสุดลดลง เหลือเพียง 344 เท่าตัว คือ เขตเทศบาลเมืองนครสวรรค์มีความหนาแน่นของประชากร 6,193 คนต่อตารางกิโลเมตร และตำบลห้วยน้ำหอมมีความหนาแน่นเพิ่มขึ้นเป็น 18 คนต่อตารางกิโลเมตร

2.4 การเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากร

(ดูแผนที่หมายเลข 3 และภาคผนวก ข.)

การศึกษาการเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากรในช่วงระยะเวลา 10 ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ.2510 - 2520 ในปี พ.ศ.2520 จังหวัดนครสวรรค์มีประชากรประมาณ 950,111 คน เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ.2510 ประมาณร้อยละ 37.4 อำเภอที่ประชากรมีอัตราเพิ่มมากที่สุด คือ อำเภอลาดยาว โดยประชากรเพิ่มขึ้นร้อยละ 105.7 ส่วนอำเภอท่าตะโกประชากรเพิ่มขึ้นน้อยที่สุดเพียงร้อยละ 2.3 เท่านั้น ขณะเดียวกันอำเภอลาดยาว จำนวนประชากรกลับลดลงจากปี พ.ศ.2510 ประมาณร้อยละ 20.0

2.4.1 การเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากรระดับตำบล

การเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากรระดับตำบลในช่วงระยะเวลา 10 ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ.2510 - 2520 สามารถแบ่งกลุ่มตำบลตามอัตราการเปลี่ยนแปลง เป็นกลุ่มใหญ่ ๆ ได้ 4 กลุ่ม คือ

ก. กลุ่มที่ 1 ตำบลที่มีอัตราการเพิ่มของประชากรสูงสุด คือ ประชากรเพิ่มมากถึงร้อยละ 9 ของยอดรวมการเปลี่ยนแปลงประชากรทั้งจังหวัด มีแห่งเดียว คือ ตำบลแม่วงศ์ อำเภอลาดยาว

ข. กลุ่มที่ 2 กลุ่มค่าบลที่อัตราการเพิ่มประชากรอยู่ระหว่าง ร้อยละ 5.0 - 3.0 ของยอดรวมการเปลี่ยนแปลงมี 8 ค่าบล ประกอบด้วย ค่าบลที่เป็นที่ตั้งของเทศบาลเมือง และสุขาภิบาลบางส่วนในพื้นที่หรือทั้งหมด ได้แก่ เทศบาลเมืองปากน้ำโพ และตำบลลาดยาว อำเภอลาดยาว นอกนั้น ได้แก่ ต.นครสวรรค์ตก อ.เมือง ฯ ต.ห้วยน้ำหอม อ.ลาดยาว ต.หนองคาญ อ.บรรพตพิสัย ต.จันเสน อ.ตากาลี ต.วังน้ำลึก อ.ไพศาลี และ ต.หนองกล้วย อ.หนองบัว

ค. กลุ่มที่ 3 กลุ่มค่าบลที่อัตราการเพิ่มของประชากรอยู่ระหว่าง ร้อยละ 2.9 - 0.1 ของยอดรวมการเปลี่ยนแปลง มี 84 ค่าบล มีค่าบลที่เป็นที่ตั้งของเทศบาลเมืองและสุขาภิบาลบางส่วนหรือทั้งหมด 13 ค่าบล ได้แก่ เทศบาลเมืองชุมแสง ต.ทับกฤช อ.ชุมแสง ต.หนองกรด อ.เมือง ฯ ต.ท่าตะโก อ.ท่าตะโก ต.หางิ้ว อ.บรรพตพิสัย ต.พยุหะ อ.พยุหะคีรี ต.ตากาลี ต.ช่องแค อ.ตากาลี ต.โกรกพระ ต.บางประมุง อ.โกรกพระ ต.โคกเคี้ยว อ.ไพศาลี ต.เก้าเลี้ยว อ.เก้าเลี้ยว และ ต.หนองบัว อ.หนองบัว

ง. กลุ่มที่ 4 กลุ่มค่าบลที่ประชากรลดลงระหว่างร้อยละ -0.1 ถึง -5.51 มี 12 ค่าบล ประกอบด้วยค่าบลที่เป็นที่ตั้งของสุขาภิบาลบางส่วนหรือทั้งหมด 4 แห่ง คือ ต.ตากฟ้า อ.ตากฟ้า และค่าบลอื่น ๆ ได้แก่ ต.พระนอน อ.เมือง ฯ ต.พุนกยูง อ.ตากฟ้า ต.ท่านับ อ.ท่าตะโก ต.พิบูล ต.พันลาน อ.ชุมแสง ต.ตาชึก อ.บรรพตพิสัย ต.วังเมือง อ.ลาดยาว ต.หนองโพ อ.ตากาลี ต.ห้วยรวม และ ต.ห้วยถั่วเหนือ อ.หนองบัว

2.4.2 วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากร

จากผลวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากรของ จังหวัดนครสวรรค์ระหว่างปี พ.ศ.2510 ถึง 2520 สามารถสรุปปัจจัยหรือสาเหตุ

ที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากรได้ดังนี้

ก. กลุ่มตำบลที่จำนวนประชากรเพิ่มขึ้น มีปัจจัยหรือสาเหตุที่ส่งผลให้จำนวนประชากรเพิ่มขึ้นดังนี้

(1) การขยายพื้นที่เพาะปลูก พบในกลุ่มตำบลที่มีพื้นที่ขนาดใหญ่ ความหนาแน่นของประชากรน้อย พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขาและป่าไม้ ประชากรอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานบุกเบิกพื้นที่ป่าไม้เพื่อทำการเพาะปลูก ได้แก่ ต.แม่วงศ์ ต.ห้วยน้ำหอม อำเภอลาดยาว ทางคานตะวันตกของจังหวัด และ ต.หนองกล้วย อำเภอหนองบัว ต.วังน้ำลึก อำเภอไพศาลี ต.จินเสนา อำเภอตากาลี่ทางคานตะวันออก

(2) การสร้างและปรับปรุงเส้นทางหลวงจังหวัด ของจังหวัด นครสวรรค์ในช่วงปี พ.ศ. 2510 - 2520 ประกอบด้วย ทางหลวงหมายเลข 1072 (ลาดยาว - เขาชนไก่) ทางหลวงหมายเลข 1118 (นครสวรรค์ - ชุมแสง) ทางหลวงหมายเลข 1119 (ชุมแสง - หนองบัว - ท่าตะโก - ไพศาลี) และ ทางหลวงหมายเลข 1145 (ตากฟ้า - หนองบัว - ท่าตะโก) การเปิดใช้เส้นทางหลวง เหล่านี้ส่งผลให้ตำบลต่าง ๆ ที่เส้นทางหลวงผ่านสามารถติดต่อกับบริเวณศูนย์กลาง เมืองได้สะดวกมากขึ้น อีกทั้งยังส่งผลต่อการขยายพื้นที่การผลิดเพื่อผลิตเชิงเศรษฐกิจให้กว้างขวางมากขึ้น อาทิเช่น ต.ลาดยาว อำเภอลาดยาว ต.หัวถนน ต.วังมหากร อำเภอท่าตะโก ต.ทับกฤช ต.หนองกระเจา อำเภอชุมแสง และ ต.โคกเคี้ยว อำเภอไพศาลี เป็นต้น

(3) การบริการสาธารณสุขมูลฐานและสาธารณสุขการ พบในกลุ่มตำบลที่เป็นที่ตั้งของ เทศบาล เมืองและสุขาภิบาลบางส่วนหรือทั้งหมด นอกจากนี้ยังรวมตำบลที่มีเขตติดต่อหรือใกล้เคียงกับเขตเทศบาลและสุขาภิบาล ตำบลต่าง ๆ เหล่านี้ได้รับบริการสาธารณสุขมูลฐานและสาธารณสุขการอย่างค้ำ จึงเป็นแรงจูงใจให้ประชากรเข้าไปตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ดังกล่าวมากขึ้น อาทิเช่น ต.นครสวรรค์ตก ต.นครสวรรค์ออก ต.วัดไทรย์ และ ต.หนองกระโดน อำเภอเมือง ต.ตากาลี่

อำเภอตากลี เป็นต้น

ข. กลุ่มตำบลที่จำนวนประชากรลดลง ส่วนมากเป็นกลุ่มตำบลที่สภาพพื้นที่ขาดความอุดมสมบูรณ์ ภูมิอากาศแห้งแล้งกันดาร ขาดแคลนน้ำเพื่อใช้ในการอุปโภคและบริโภค ผลผลิตทางเกษตรกรรมได้ผลไม่เต็มที่ ผลผลิตต่อไร่ต่ำและประสบความเสียหายอยู่เสมอ นอกจากนี้การคมนาคมขนส่งไม่สะดวก ห่างไกลจากศูนย์กลางการค้า สาเหตุต่าง ๆ เหล่านี้ทำให้ประชากรย้ายออกไปสู่พื้นที่ที่มีแรงดึงดูดสูง ซึ่งมีโอกาสในการประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ดีกว่า ประกอบด้วย ต.ตากฟ้า ต.พญายุง อำเภอตากฟ้า ต.พ่าบ อำเภอท่าตะโก ต.ห้วยรวมและ ต.ห้วยถั่วเหลือง อำเภอหนองบัว

3. การแบ่งพื้นที่การปกครองของจังหวัดนครสวรรค์

จังหวัดนครสวรรค์มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 9,645 ตารางกิโลเมตร แบ่งพื้นที่การปกครองออกเป็น 12 อำเภอ 110 ตำบล และ 1,009 หมู่บ้าน ประกอบด้วยพื้นที่ที่เป็นชุมชนเมือง (URBAN AREA) และชุมชนชนบท (RURAL AREA) (ดูตารางที่ 3 และแผนที่หมายเลข 4 ประกอบ)

3.1 พื้นที่ชุมชนเมือง (URBAN AREA)

พื้นที่ชุมชนเมืองของจังหวัดนครสวรรค์ได้แก่พื้นที่ที่มีความหนาแน่นของประชากรสูง มีการปกครองในรูปแบบของเทศบาล 2 แห่ง คือ เทศบาลเมืองนครสวรรค์ และเทศบาลเมืองชุมแสง มีพื้นที่รวมกันประมาณ 11.85 ตารางกิโลเมตร พื้นที่สุขาภิบาล 14 แห่ง พื้นที่รวมกันประมาณ 154 ตารางกิโลเมตร

ตารางที่ 3 การแบ่งเขตพื้นที่การปกครองของจังหวัดนครสวรรค์ พ.ศ. ๒๕๒๐

เขตการปกครอง	พื้นที่ (กม ^๒)	จำนวนตำบล	จำนวน หมู่บ้าน	เทศบาล		สุขาภิบาล		จำนวนตำบลที่อยู่นอก เขตเทศบาลและสุขาภิ- บาล
				จำนวน	ตำบล	จำนวน	ตำบล	
อำเภอเมืองนครสวรรค์	๗๒๔	๑๖	๑๕๐	๑	๑	๑	๑	๑๔
อำเภอด่านช้าง	๖๓๔	๖	๖๔	-	-	๑	๑	๔
อำเภอท่าตะโก	๖๑๔	๔	๓๔	-	-	๑	๑	๒
อำเภอชุมแสง	๖๖๒	๑๑	๑๑๑	๑	๑	๑	๑	๙
อำเภอพยุหะคีรี	๖๓๒	๑๐	๑๐๓	-	-	๑	๑	๙
อำเภอด่านช้าง	๑,๐๕๖	๔	๔๐	-	-	๒	๒	๒
อำเภอโกรกพระ	๑๘๔	๔	๕๔	-	-	๒	๒	๒
อำเภอไพศาลี	๘๖๓	๕	๕๔	-	-	๑	๑	๔
อำเภอเก้าเลี้ยว	๒๖๐	๕	๕๒	-	-	๑	๑	๔
อำเภอบรรพตพิสัย	๘๘๒	๑๑	๓๗	-	-	๑	๑	๑๐
อำเภอลาดยาว	๒,๕๓๔	๑๒	๑๑๔	-	-	๑	๑	๑๑
อำเภอหนองบัว	๖๔๐	๗	๖๖	-	-	๑	๑	๖
จังหวัดนครสวรรค์	๔,๖๔๕	๑๑๐	๑,๐๐๔	๒	๒	๑๔	๑๔	๙๔

หมายเหตุ : เขตเทศบาลถือเป็นเขตการปกครอง เขตสุขาภิบาลอาจคลุมพื้นที่บางส่วนของตำบลหรือทั้งหมด

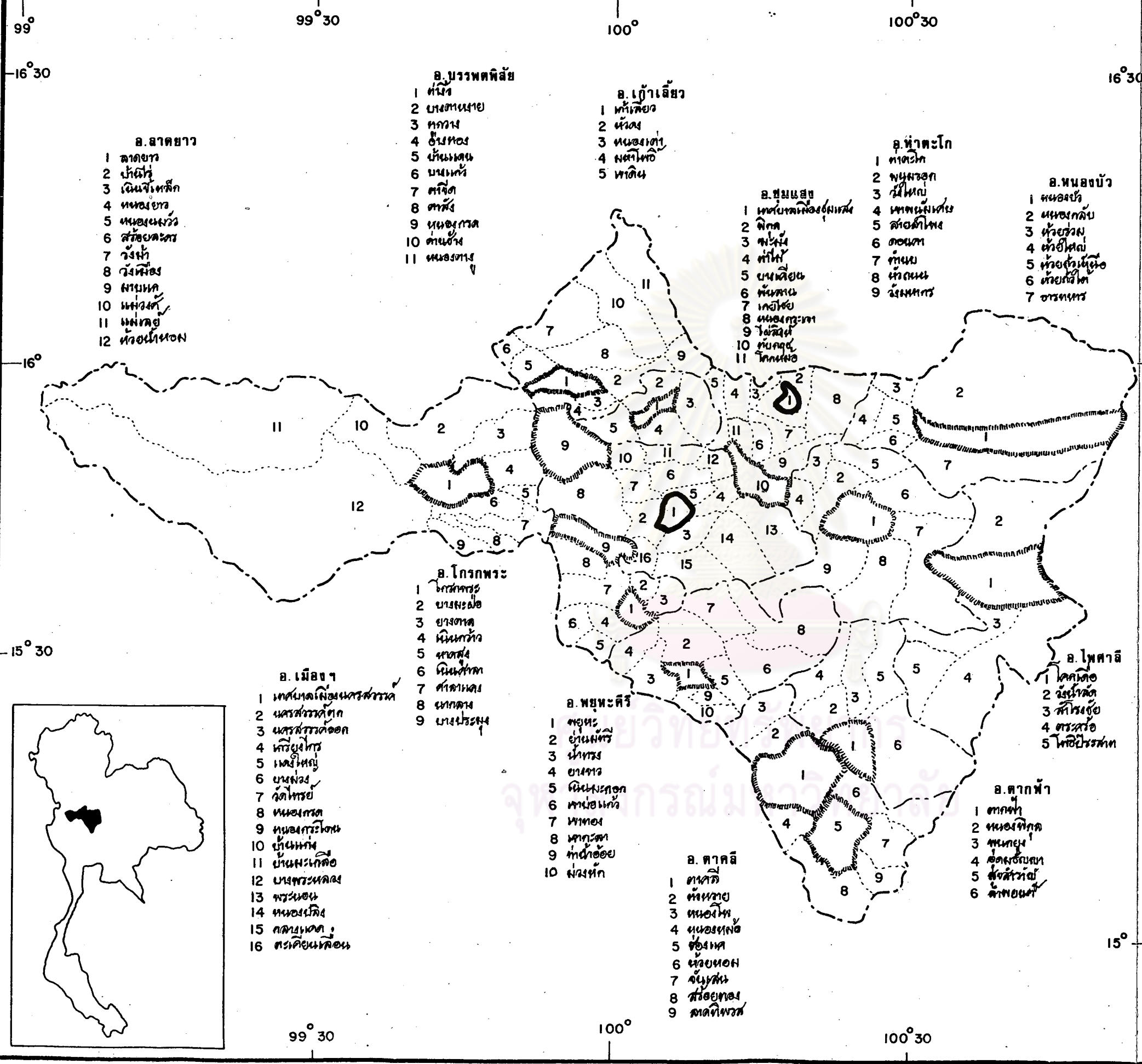
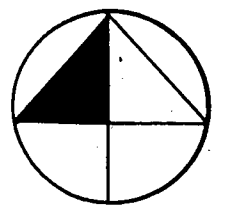
ที่มา : กองทะเบียนราษฎร กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

ผลกระทบของเส้นทางคมนาคม ต่อการใช้ที่ดินเมืองนครสวรรค์

แสดง การแบ่งเขตการปกครอง ของ จ. นครสวรรค์ ลักษณะ

- เขตเทศบาล
- เขตสุขาภิบาลบางส่วนหรือทั้งหมด
- เขตจังหวัด
- เขตอำเภอ
- เขตตำบล

ที่มา : สำนักงานจังหวัดนครสวรรค์

- อ.ลาดยาว**
- ลาดยาว
 - บ้านไร่
 - เนินเจ้าเหล็ก
 - หนองขาม
 - หนองแม่สวรรค์
 - สี่ร้อยสระ
 - วังน้ำ
 - วังหีบ
 - สามหมอก
 - แห้ว
 - แม่กลอง
 - ห้วยน้ำหอม

- อ.บรรพตพิสัย**
- ทับไร่
 - บางตาพาย
 - ทกวาน
 - อุ้มทอง
 - บ้านเขตน
 - บ้านแก้ว
 - ศรีจิต
 - ตาซัง
 - หนองกรด
 - ตาบั้ง
 - หนองตาบ

- อ.เก้าเลี้ยว**
- ทับเสือ
 - หัวง
 - หนองตา
 - มดไทร
 - พุดิน

- อ.ท่าตะโก**
- ท่าตะโก
 - พุนพริก
 - วังใหม่
 - เทพนิมิต
 - ลือลือโพธิ์
 - ตอหนก
 - ท่าชุม
 - ท่าถนน
 - วังพริก

- อ.หนองบัว**
- หนองบัว
 - หนองกล้วย
 - หัวขี้หมู
 - หัวขี้ไก่
 - หัวขี้หมู
 - หัวขี้ไก่
 - ขจรพริก

- อ.ชุมแสง**
- เขตบางปะอิน
 - พิศ
 - พุน้ำ
 - ท่าโพธิ์
 - บ้านดง
 - พันนา
 - เกาะโพธิ์
 - หนองกระเทียม
 - โง้ง
 - ทับคล้อ
 - โพนทอง

- อ.โกรกพระ**
- โกรกพระ
 - บางระลือ
 - ยางตลาด
 - หินกรวด
 - ศกสง
 - เนินดง
 - ศาลาแดง
 - เขากอง
 - บางประม

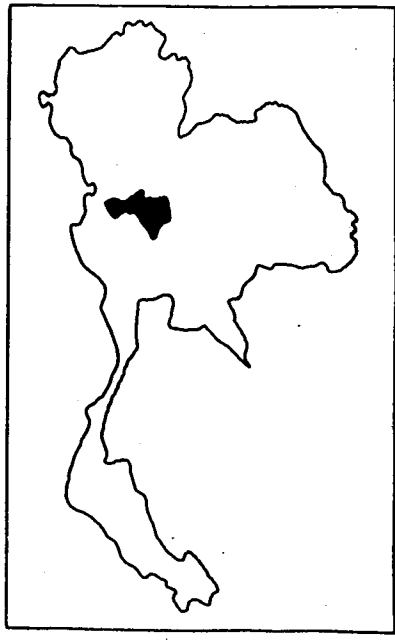
- อ.เมืองฯ**
- เขตเทศบาลนครสวรรค์
 - นครสวรรค์ตก
 - นครสวรรค์ออก
 - ศรีบุญเรือง
 - แม่ใหญ่
 - บ้านกล้วย
 - วัดโพธิ์
 - หนองกรด
 - หนองกระเทียม
 - บ้านใหม่
 - บ้านพระแก้ว
 - บางพระหลวง
 - พระนอน
 - หนองบึง
 - กลางแดด
 - ตรดียนเหล็ก

- อ.พยุหะคีรี**
- ตอหนก
 - บ้านใหม่
 - น้ำพระ
 - บางยาว
 - เนินพระทอง
 - บ้านใหม่
 - พาทอง
 - พาทอง
 - ท่าเรือ
 - ม่วงหัก

- อ.ไพศาลี**
- โคกค้อ
 - วังน้ำค้อ
 - ศรีโพธิ์
 - ศรีโพธิ์
 - โพธิ์ประทุม

- อ.ตากฟ้า**
- ตากฟ้า
 - หนองพิศ
 - พุนพริก
 - ลือลือโพธิ์
 - วังน้ำค้อ
 - ลือลือโพธิ์

- อ.ตากฟ้า**
- ตากฟ้า
 - หนองพิศ
 - พุนพริก
 - ลือลือโพธิ์
 - วังน้ำค้อ
 - ลือลือโพธิ์

3.1.1 พื้นที่เขตเทศบาล จังหวัดนครสวรรค์มีพื้นที่เป็น
เขตเทศบาลเมืองอยู่ 2 แห่ง คือ

ก. เทศบาลเมืองนครสวรรค์ มีพื้นที่ประมาณ 8.85 ตารางกิโลเมตร¹ ในปี 2520 มีประชากรประมาณ 55,741 คน ความหนาแน่นของประชากรประมาณ 6,193 คนต่อพื้นที่ 1 ตารางกิโลเมตร

ข. เทศบาลเมืองชุมแสง มีพื้นที่ประมาณ 3 ตารางกิโลเมตร ในปี 2520 มีประชากรประมาณ 14,267 คน ความหนาแน่นของประชากรประมาณ 4,756 คนต่อพื้นที่ 1 ตารางกิโลเมตร

3.1.2 พื้นที่เขตสุขาภิบาล ในปี 2520 พื้นที่ที่เป็นเขตสุขาภิบาลของจังหวัดนครสวรรค์มีทั้งหมด 14 แห่ง พื้นที่รวมกันประมาณ 154 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณร้อยละ 1.6 ของพื้นที่จังหวัด มีประชากรรวมกันประมาณ 98,291 คน หรือร้อยละ 10.4 ของประชากรทั้งหมด มีความหนาแน่นของประชากร 638 คนต่อ 1 ตารางกิโลเมตร (ดูตารางที่ 4)

3.2 พื้นที่ชุมชนชนบท (RURAL AREA)

พื้นที่ชุมชนชนบทประกอบด้วยพื้นที่ที่อยู่นอกเขตเทศบาลและเขตสุขาภิบาลอยู่ในความรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในปี 2520 มีพื้นที่รวมกันประมาณ 9,479.15 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณร้อยละ 98.3 ของพื้นที่ทั้งจังหวัด ประชากรรวมกันประมาณ 781,812 คน หรือประมาณร้อยละ 82.3 ของประชากรทั้งหมด ความหนาแน่นของประชากรประมาณ 82 คนต่อ 1 ตารางกิโลเมตร

¹ปัจจุบัน เทศบาลเมืองนครสวรรค์ขยายพื้นที่เขตเทศบาลเป็น 27.87 ตารางกิโลเมตร ภูภาคผนวก ง.

ตารางที่ 4 แสดงพื้นที่ ประชากร และความหนาแน่นของประชากรจังหวัด
นครสวรรค์ ปี 2520 จำแนกตามพื้นที่แบ่งเขตการปกครอง

พื้นที่เขตการปกครอง (1)	พื้นที่		ประชากร		ความหนาแน่น (คน/กม ²) (6)
	จำนวน(กม ²) (2)	% (3)	จำนวน(คน) (4)	% (5)	
อ. เมืองนครสวรรค์	729	7.56	194,901	20.51	267
เทศบาลเมืองนครสวรรค์	8.85	0.09	55,741	5.87	6,298
สุขาภิบาลหนองเบน	2	0.02	4,923	0.52	2,462
องค์การบริหารส่วนจังหวัด	718.15	7.45	134,237	14.12	187
อ.ตากฟ้า	638	6.61	36,122	3.80	57
สุขาภิบาลตากฟ้า	11	0.11	5,580	0.59	507
องค์การฯ	627	6.50	30,542	3.21	49
อ.ท่าตะโก	615	6.38	72,969	7.68	119
สุขาภิบาลท่าตะโก	8	0.08	6,426	0.68	803
องค์การฯ	607	6.30	66,543	7.00	110
อ.ชุมแสง	662	6.86	80,478	8.47	122
เทศบาลเมืองชุมแสง	3	0.03	14,267	1.50	4,756
สุขาภิบาลทับกฤช	2	0.02	2,465	0.26	1,233
องค์การฯ	657	6.81	63,746	6.71	97
อ.พยุหะคีรี	632	6.55	67,390	7.09	107
สุขาภิบาลพยุหะคีรี	2	0.02	9,113	0.96	4,557
องค์การฯ	630	6.53	58,277	6.13	93
อ.ตากคลี	1,056	10.95	109,380	11.51	104
สุขาภิบาลตากคลี	51	0.53	14,644	1.54	287
สุขาภิบาลของแคว	34	0.35	3,811	0.40	112
องค์การฯ	971	10.07	90,925	9.57	94

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
อ. โกรกพระ	184	1.91	33,230	3.50	181
สุขาภิบาลโกรกพระ	1	0.01	3,796	0.40	3,796
สุขาภิบาลบางประมุง	21	0.22	5,299	0.56	252
องค์การฯ	162	1.68	24,135	2.54	149
อ. ไผศาลี	863	8.95	60,398	6.36	70
สุขาภิบาลไผศาลี	6	0.06	10,852	1.14	1,809
องค์การฯ	857	8.89	49,546	5.22	58
อ. เก้าเลี้ยว	260	2.70	30,394	3.20	117
สุขาภิบาลเก้าเลี้ยว	10	0.10	6,015	0.63	602
องค์การฯ	250	2.60	24,379	2.57	98
อ. บรรพตพิสัย	892	9.25	48,032	8.85	94
สุขาภิบาลบรรพตพิสัย	2	0.02	5,029	0.53	2,514
องค์การฯ	890	9.23	79,003	8.32	89
อ. ลาดยาว	2,424	25.13	123,394	12.99	51
สุขาภิบาลลาดยาว	4	0.02	10,175	1.07	5,088
องค์การฯ	2,420	25.11	113,219	11.92	55
อ. หนองบัว	690	7.15	57,423	6.04	83
สุขาภิบาลหนองบัว	2	0.02	10,163	1.07	5,082
องค์การฯ	688	7.13	47,260	4.97	69
จังหวัดนครสวรรค์	9,645	100.00	950,111	100.00	99

ที่มา : กองทะเบียนราษฎร กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

จะเห็นได้ว่าพื้นที่ที่เป็นชุมชนเมืองของนครสวรรค์ มีพื้นที่เพียง 165.85 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณร้อยละ 1.72 ของพื้นที่จังหวัดเท่านั้น แต่มีประชากรตั้งถิ่นฐานอยู่ถึง 168,299 คน หรือประมาณร้อยละ 17.7 ของประชากรทั้งหมด ความหนาแน่นของประชากรสูงประมาณ 1,015 คนต่อ 1 ตารางกิโลเมตร ในขณะที่เกี่ยวกับประชากรที่อยู่ตามชนบทในพื้นที่นอกเขตเทศบาล และเขตสุขาภิบาล ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนจังหวัด มีประชากรประมาณ 781,812 คน หรือประมาณร้อยละ 82.3 กระจายตัวอยู่ในพื้นที่ถึง 9,479.15 ตารางกิโลเมตร หรือร้อยละ 98 มีความหนาแน่นของประชากรเพียง 82 คนต่อ 1 ตารางกิโลเมตร

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

4. โครงสร้าง เศรษฐกิจของจังหวัดนครสวรรค์

4.1 เปรียบเทียบโครงสร้าง เศรษฐกิจของจังหวัดนครสวรรค์กับภาคเหนือ

โครงสร้าง เศรษฐกิจของภาคเหนือตามตารางที่ 5 และแผนภูมิหมายเลข 4 เห็นได้ชัดเห็นว่า เศรษฐกิจส่วนใหญ่ยังอยู่ในขั้นปฐมภูมิ (การผลิตขั้นต้น) โดยมีการ เกษตรกรรมโดยเฉพาะอย่างยิ่งการผลิตสาขาการกลั่นธัญพืช เป็นสาขาการผลิตที่สำคัญที่สุด จากการศึกษาสามารถแบ่งกลุ่มจังหวัดที่มีโครงสร้าง เศรษฐกิจคล้ายคลึงกันได้ 3 กลุ่มใหญ่ ๆ ดังนี้

ก. กลุ่มที่ 1 มีโครงสร้าง เศรษฐกิจขึ้นอยู่กับ การ เกษตรกรรมเด่นชัดที่สุด ประกอบด้วยจังหวัดน่าน แม่ฮ่องสอน พะเยา และเพชรบูรณ์ มีอัตราส่วนการผลิตในสาขา เกษตรกรรมอยู่ระหว่างร้อยละ 58.8 - 56.5 ของผลิตภัณฑ์มวลรวม

ข. กลุ่มที่ 2 การผลิตสาขา เกษตรกรรมยังคงเป็นสาขาการผลิตที่สำคัญ แต่อัตราส่วนระหว่างการผลิตสาขา เกษตรกรรมน้อยกว่ากลุ่มแรก กลุ่มนี้มี 4 จังหวัด คือ จังหวัดสุโขทัย เชียงราย พิจิตร ลำพูน มีอัตราส่วนการผลิตสาขา เกษตรกรรมอยู่ระหว่างร้อยละ 51.0 - 48.2 ของผลิตภัณฑ์มวลรวม

ค. กลุ่มที่ 3 กลุ่มนี้เป็นจังหวัดที่การผลิตสาขา เกษตรกรรมเริ่มลดความสำคัญลง ขณะที่การผลิตในสาขาหัตถกรรมและคหกรรม เริ่มทวีความสำคัญมากขึ้น กลุ่มนี้ประกอบด้วยจังหวัดกำแพงเพชร แพร่ อุทัยธานี พิษณุโลก เชียงใหม่ ลำปาง และนครสวรรค์ โดยมีอัตราส่วนการผลิตในสาขา เกษตรกรรมอยู่ระหว่างร้อยละ 44.1 - 35.9 ของผลิตภัณฑ์มวลรวม

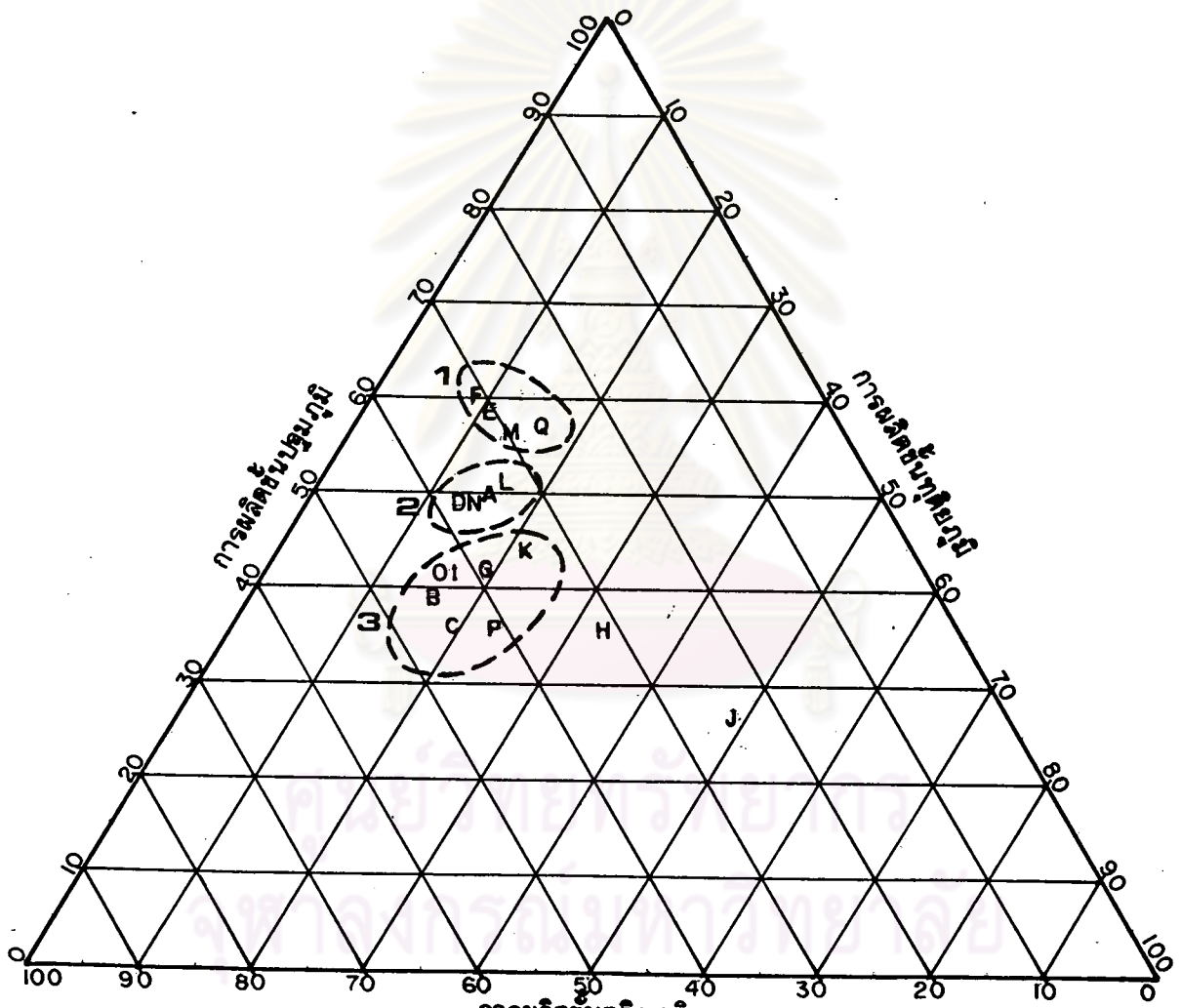
ตารางที่ 5 ลักษณะโครงสร้างเศรษฐกิจของจังหวัดในภาคเหนือ ปี พ.ศ. 2520

จังหวัด	ลำดับชั้นการผลิต	ผลิตภัณฑ์มวลรวม ทั้งจังหวัด		ลำดับชั้นการผลิต					
				การผลิตขั้นปฐมภูมิ		การผลิตขั้นทุติยภูมิ		การผลิตขั้นตติยภูมิ	
		มูลค่า (ล้านบาท)	%	มูลค่า (ล้านบาท)	%	มูลค่า (ล้านบาท)	%	มูลค่า (ล้านบาท)	%
เชียงใหม่	เชียงใหม่	5,804.8	100.0	2,855.5	49.2	882.3	15.2	2,067.0	35.6
ลำปาง	ลำปาง	9,300.2	100.0	3,667.0	39.4	1,523.0	16.4	4,110.2	44.2
ลำพูน	ลำพูน	4,151.5	100.0	1,513.8	36.5	803.3	19.3	1,834.4	44.2
แม่ฮ่องสอน	แม่ฮ่องสอน	2,677.6	100.0	1,289.8	48.2	347.7	13.0	1,040.1	38.2
น่าน	น่าน	963.3	100.0	561.5	58.3	100.7	10.4	301.4	31.3
แพร่	แพร่	2,463.4	100.0	1,448.2	58.8	237.3	9.6	777.9	31.6
อุตรดิตถ์	อุตรดิตถ์	2,842.0	100.0	1,180.9	41.6	558.1	19.6	1,103.0	38.8
พิษณุโลก	พิษณุโลก	2,954.5	100.0	1,038.8	36.1	930.7	32.6	893.0	31.3
ตาก	ตาก	3,407.6	100.0	1,375.1	40.3	577.9	17.0	1,454.6	42.7
กำแพงเพชร	กำแพงเพชร	2,866.7	100.0	769.6	26.8	1,403.9	49.0	693.2	24.2
สุโขทัย	สุโขทัย	2,598.6	100.0	1,144.5	44.1	554.2	21.3	899.9	34.6
เพชรบูรณ์	เพชรบูรณ์	3,553.1	100.0	1,812.9	51.0	560.4	15.8	1,179.8	33.2
พิจิตร	พิจิตร	3,781.1	100.0	2,100.1	55.5	495.4	13.1	1,185.6	31.4
อุทัยธานี	อุทัยธานี	3,312.2	100.0	1,626.8	49.1	472.2	14.3	1,213.2	36.6
นครสวรรค์	นครสวรรค์	1,088.5	100.0	441.6	40.6	171.9	15.8	475.0	43.6
พะเยา	พะเยา	5,476.1	100.0	1,963.7	35.9	1,259.7	23.0	2,252.7	41.1
ภาคเหนือ	ภาคเหนือ	1,541.8	100.0	871.2	56.5	249.3	16.2	421.3	27.3
		58,683	100.0	25,653.0	43.7	11,128.0	19.0	21,902.0	37.3

ที่มา กองบัญชีประชาชาติ

ลักษณะโครงสร้างเศรษฐกิจของจังหวัดในภาคเหนือ

ปี พ.ศ. 2520

A	จังหวัด เชียงราย	F	จังหวัด น่าน	K	จังหวัด กําแพงเพชร
B	~ เชียงใหม่	G	~ แพร่	L	~ สุโขทัย
C	~ ลำปาง	H	~ อุตรดิตถ์	M	~ เพชรบูรณ์
D	ลำพูน	I	~ พิษณุโลก	N	~ พิจิตร
E	~ แม่ฮ่องสอน	J	~ ตาก	O	~ อุทัยธานี
				P	~ นครสวรรค์
				Q	~ พะเยา

ที่มา : กองบัญชีประชาชาติ

สำหรับจังหวัดตากและอุตรดิตถ์ ไม่นับรวม เขากลุ่มที่มีโครงสร้างเศรษฐกิจคล้ายคลึงกันทั้ง 3 กลุ่มข้างต้น เพราะจังหวัดทั้งสองมีปัจจัยที่ส่งผลให้โครงสร้างเศรษฐกิจผิดไปจากความเป็นจริง นั่นคือ จังหวัดทั้งสองเป็นที่ตั้งของ เขื่อน เอนกประสงค์ขนาดใหญ่ คือ เขื่อนภูมิพล ซึ่งกั้นลำแม่น้ำปิงที่จังหวัดตาก และ เขื่อนสิริกิติ์ ซึ่งกั้นลำแม่น้ำน่าน ที่จังหวัดอุตรดิตถ์ การผลิตกระแสไฟฟ้าจากเขื่อน เอนกประสงค์ทั้งสอง เป็นความสำคัญระดับภาค ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของจังหวัดตากและอุตรดิตถ์น้อยมาก (ดังนั้นจึงไม่นับรวมพิจารณาเพราะจะทำให้ภาพการเปรียบเทียบโครงสร้าง เศรษฐกิจ เปลี่ยนแปลง และผิดจากความ เป็นจริง)

จากตารางที่ 6 และแผนภูมิหมายเลข 5 ผลผลิตขั้นมูลรวมของจังหวัดนครสวรรค์ มีมูลค่าประมาณ 4,842.8 ล้านบาท โดยมีการ เกษตรกรรม เป็นสาขาการผลิตหลักของจังหวัด มีมูลค่าประมาณ 2,082.9 ล้านบาท คิดเป็นอัตราส่วนร้อยละ 43.0 ของผลิตภัณฑ์จังหวัด ซึ่งในส่วนนี้มีการกลั่นกรองทำรายไคถึง 1,754.0 ล้านบาท คิดเป็นอัตราส่วนร้อยละ 84.2 ของรายไคจากการผลิตสาขาเกษตรกรรม รองมาคือรายไคจากการปศุสัตว์ 250.1 ล้านบาท การป่าไม้ 41.5 ล้านบาท และการประมง 37.3 ล้านบาท ตามลำดับ เช่นเดียวกับผลิตภัณฑ์รวมของภาคเหนือ ซึ่งมีมูลค่าประมาณ 52,046 ล้านบาท ไคมาจากการผลิตสาขาเกษตรกรรมประมาณ 23,988 ล้านบาท หรือประมาณร้อยละ 46.1 ของผลิตภัณฑ์ภาคเหนือ ซึ่งก็มีการกลั่นกรองเป็นสาขาการผลิตหลัก คิดเป็นมูลค่า 18,400 ล้านบาทหรือประมาณร้อยละ 76.7 ของรายไคจากการ เกษตรกรรม รองมาคือรายไคจากการปศุสัตว์ 2,969 ล้านบาท การป่าไม้ 2,231 ล้านบาท และการประมงอีก 388 ล้านบาท รายไคจากการผลิตสาขาเกษตรกรรมของจังหวัดนครสวรรค์มีมูลค่าสูง เป็นอันดับ 4 รองจากจังหวัด เชียงราย (3,058.2 ล้านบาท) เชียงใหม่ (2,625.2 ล้านบาท) และ เพชรบูรณ์ (2,486.5 ล้านบาท) ตามลำดับ

ตารางที่ 6 เปรียบเทียบมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมของ จ.นครสวรรค์และภาคเหนือ
พ.ศ. 2520

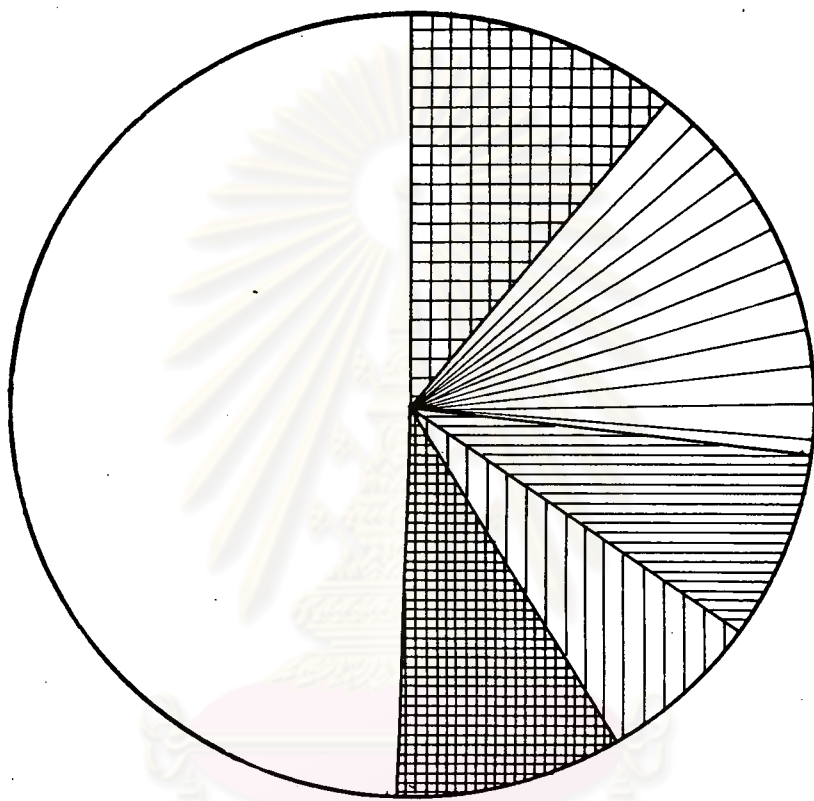
(ราคาคงที่ปี 2519)

สาขาการผลิต	จังหวัดนครสวรรค์		ภาคเหนือ		%ของภาคเหนือ
	มูลค่า (ล้านบาท)	%	มูลค่า (ล้านบาท)	%	
เกษตรกรรม	2,082.9	43.0	23,988	46.1	8.7
กลสิกรรม	1,754.0	36.2	18,400	35.4	9.5
ปศุสัตว์	250.1	5.2	2,969	5.7	8.4
ประมง	37.3	0.8	388	0.7	9.6
ป่าไม้	41.5	0.8	2,231	4.3	1.9
เหมืองแร่และย่อยหิน	17.5	0.4	730	1.4	2.4
อุตสาหกรรม	411.3	8.5	4,713	9.1	8.7
ก่อสร้าง	121.5	2.5	2,673	5.1	4.5
ไฟฟ้าและประปา	39.2	0.8	1,722	3.3	2.3
การคมนาคมขนส่ง	173.9	3.6	2,082	4.0	8.4
การคาสงและค้าปลีก	1,118.4	23.1	8,134	15.6	13.7
การธนาคาร, ประกันภัย อสังหาริมทรัพย์	160.3	3.3	1,043	2.0	15.4
ที่อยู่อาศัย	55.8	1.1	512	1.0	10.9
การบริหารและการป้องกัน	213.3	4.4	2,197	4.2	9.7
การบริการ	448.7	9.3	4,252	8.2	10.6
มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวม	4,842.8	100.0	52,046	100.0	9.3

ที่มา : กองบัญชีประชาชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

แสดงอัตราส่วนมวลรวมผลิตภัณฑ์จังหวัด ของจังหวัดในภาคเหนือ

ปี พ.ศ. 2520

	จ. เชียงราย	มูลค่า	5555.9	ล้านบาท	-	ร้อยละ	10.68
	จ. เชียงใหม่	มูลค่า	8267.7	..	-	ร้อยละ	15.89
	จ. ลำปาง	มูลค่า	3940.9	..	-	ร้อยละ	7.57
	จ. พิบูลุโลก	มูลค่า	3425.6	..	-	ร้อยละ	6.58
	จ. นครลวรรค์	มูลค่า	4842.8	..	-	ร้อยละ	9.30
	จ. อื่นๆ	มูลค่า	26013.1	..	-	ร้อยละ	49.98

การคาส่งและการค้าปลีก เป็นสาขาการผลิตที่สำคัญเป็นอันดับสองของจังหวัดนครสวรรค์ โดยมีมูลค่าประมาณ 1,118.4 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 23.1 ของผลิตภัณฑ์จังหวัด ขณะที่การคาส่งและการค้าปลีกของภาคเหนือมีมูลค่ารวมกันประมาณ 8,134 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 15.6 ของผลิตภัณฑ์ภาคเหนือ การคาส่งและการค้าปลีกของจังหวัดนครสวรรค์ ทำรายได้มีมูลค่าสูง เป็นอันดับสองรองจากจังหวัด เชียงใหม่ (1,937.9 ล้านบาท) เท่านั้น และนับเป็นศูนย์กลางของการค้าที่สำคัญที่สุดแห่งหนึ่งของภาคเหนือ

การผลิตสาขาการบริการของจังหวัดนครสวรรค์ มีมูลค่าประมาณ 448.7 ล้านบาทหรือประมาณร้อยละ 9.3 ของผลิตภัณฑ์จังหวัด คิดเป็นร้อยละ 10.6 ของการผลิตสาขาการบริการของภาคเหนือทั้งหมด และนับว่ามีมูลค่าสูงเป็นอันดับสองของภาคเหนือ รองจากจังหวัด เชียงใหม่ (1,142.2 ล้านบาท)

การอุตสาหกรรมของภาคเหนือ มีมูลค่ารวมกันประมาณ 4,713 ล้านบาทหรือประมาณร้อยละ 9.1 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมของภาคเหนือ ขณะที่รายได้สาขาการอุตสาหกรรมของนครสวรรค์ มีมูลค่าประมาณ 411.3 ล้านบาท ซึ่งเท่ากับร้อยละ 8.7 ของรายได้จากการอุตสาหกรรมของภาคเหนือทั้งหมด และมีมูลค่าสูง เป็นอันดับ 4 รองจากจังหวัด เชียงใหม่ (723.0 ล้านบาท) เชียงราย (586.8 ล้านบาท) ลำปาง (484.2 ล้านบาท) ตามลำดับ

การผลิตสาขาอื่น ๆ นอกจากที่กล่าวมาแล้ว ประกอบด้วยการผลิตสาขาการคมนาคมขนส่ง สาขาการธนาคาร ประกันภัยและอสังหาริมทรัพย์ สาขาการบริหารและการป้องกัน สาขาการไฟฟ้าและประปา สาขาการเหมืองแร่และการขุดหิน และสาขาการก่อสร้างของภาคเหนือ มีมูลค่ารวมกันทั้งสิ้นประมาณ 10,959 ล้านบาทหรือร้อยละ 21.1 ของผลิตภัณฑ์ภาคเหนือ การผลิตสาขาเหล่านี้ของจังหวัดนครสวรรค์มีมูลค่ารวมกันประมาณ 781.5 ล้านบาท ซึ่งมีมูลค่าสูงเป็นอันดับ 6 รองจากจังหวัด เชียงใหม่ (1,838.4 ล้านบาท) ตาก (1,477.1

ล้านบาท) เชียงราย (1,029.7 ล้านบาท) ลำปาง (942.4 ล้านบาท) และ
อุตรดิตถ์ (853.6 ล้านบาท) ตามลำดับ

4.2 ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดนครสวรรค์

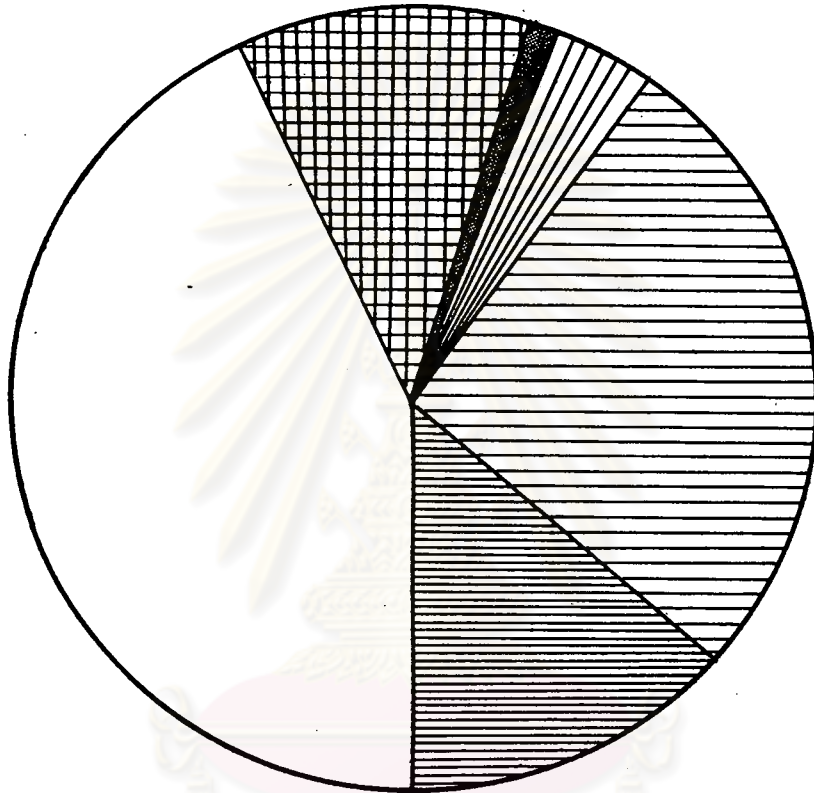
ผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดนครสวรรค์ในปี พ.ศ. 2520
มีมูลค่ารวมกันทั้งสิ้นประมาณ 4842.8 ล้านบาท ได้มาจากการผลิตสาขาเกษตร
กรรมประมาณ 2082.9 ล้านบาท หรือประมาณร้อยละ 43.0 ของมวลรวมผลิต
ภัณฑ์จังหวัด รายได้จากการผลิตสาขาเกษตรกรรม ประกอบด้วยการผลิตในสาขา
ย่อย 4 สาขา คือ จากการกลั่น 1754.0 ล้านบาท การปศุสัตว์ 250.1
ล้านบาท การประมง 37.3 ล้านบาท และการป่าไม้ 41.5 ล้านบาท การ
ผลิตสาขาเกษตรกรรมนับเป็นสาขาการผลิตที่สำคัญและนำรายได้แก่จังหวัดมากที่สุด
สาขาการผลิตที่สำคัญรองลงมา คือ การค้าส่งและการค้าปลีก นำรายได้
มีมูลค่าถึง 1118.4 ล้านบาท หรือร้อยละ 23.1 สาขาการบริการมูลค่า 448.7
ล้านบาทหรือร้อยละ 9.3 การอุตสาหกรรมมูลค่า 411.3 ล้านบาทหรือร้อยละ
8.5 การคมนาคมขนส่งมูลค่า 173.9 ล้านบาทหรือประมาณร้อยละ 3.6 นอก
นั้นเป็นการผลิตในสาขาการบริหารท้องถิ่นและการป้องกัน การธนาคาร ประกัน
ภัยและอสังหาริมทรัพย์ การเหมืองแร่และยอหิน ที่อยู่อาศัยและการก่อสร้าง
มีมูลค่ารวมกันประมาณ 607.6 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 12.5 ของผลิตภัณฑ์จังหว
ัด (คู่มือกฎหมาย เลข 6)

4.3 การเปลี่ยนแปลงมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดนครสวรรค์

การเปลี่ยนแปลงมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดนคร-
สวรรค์ในระยะ 10 ปีที่ผ่านมา ปรากฏว่าการผลิตในสาขาการเกษตรกรรม
เป็นสาขาการผลิตหลักและมีความสำคัญที่สุดของจังหวัดนครสวรรค์มาโดยตลอด
สาขาการผลิตที่สำคัญรองลงมาคือ การค้าปลีก-ค้าส่ง สาขาการบริการ การ

แสดงอัตราส่วนมวลรวมผลิตภัณฑ์จังหวัดนครสวรรค์ ปี 2520

แยกตามประเภทของกิจกรรม

	เกษตรกรรม	มูลค่า	2082.9	ล้านบาท	= ร้อยละ 43.0
	อุตสาหกรรม	มูลค่า	550.3	ล้านบาท	= ร้อยละ 11.4
	ไฟฟ้าประปา	มูลค่า	39.2	ล้านบาท	= ร้อยละ 0.8
	การขนส่ง	มูลค่า	173.9	ล้านบาท	= ร้อยละ 3.6
	พาณิชยกรรม	มูลค่า	1278.7	ล้านบาท	= ร้อยละ 26.4
	การบริการอื่น ๆ	มูลค่า	717.8	ล้านบาท	= ร้อยละ 14.8

อุตสาหกรรมตามลำดับ ซึ่งจะกล่าวถึงสาขาการผลิตที่สำคัญ ๆ ดังนี้

(1) การเกษตรกรรม การผลิตในสาขาเกษตรกรรมประกอบด้วยสาขาการผลิตย่อย 4 สาขา คือ การกสิกรรม การปศุสัตว์ การประมง และการป่าไม้ โดยมีการผลิตสาขากสิกรรมเป็นสาขาการผลิตที่สำคัญที่สุดในปี 2511 รายได้จากการผลิตสาขาเกษตรกรรมมีมูลค่าประมาณ 735.1 หรือประมาณร้อยละ 43.9 ของผลิตภัณฑ์จังหวัด โดยได้จากการกสิกรรม 649.0 ล้านบาท ปศุสัตว์ 54.0 ล้านบาท ประมง 5.6 ล้านบาท และป่าไม้ 26.5 ล้านบาท ต่อมาในปี 2520 การผลิตสาขาเกษตรกรรมมีมูลค่าเพิ่มขึ้นเป็น 2082.9 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 43.0 ของผลิตภัณฑ์จังหวัด เห็นได้ว่าขณะที่มูลค่าจากการผลิตสาขาเกษตรกรรมเพิ่มขึ้นจาก 735.1 ล้านบาท เป็น 2082.9 ล้านบาทก็ตาม แต่สัดส่วนของผลิตภัณฑ์ลดลงจากร้อยละ 43.9 เหลือร้อยละ 43.0 แสดงว่าถึงแม้การผลิตสาขาเกษตรกรรมของจังหวัดนครสวรรค์จะยังคงเป็นสาขาการผลิตหลักและสำคัญที่สุด แต่การผลิตในสาขาอื่นที่ไม่ใช่การเกษตรกรรมมีการขยายตัวเร็วกว่าการผลิตสาขาเกษตรกรรม

(2) การค้าส่งและการค้าปลีก จังหวัดนครสวรรค์เป็นศูนย์กลางของการค้าส่งและค้าปลีกที่สำคัญแห่งหนึ่งของภาคเหนือ ดังนั้นรายได้จากการค้าส่งและค้าปลีกจึงทำรายได้มีมูลค่าสูงเป็นอันดับ 2 รองจากการผลิตในสาขาเกษตรกรรม ในปี พ.ศ. 2511 การค้าส่งและการค้าปลีกทำรายได้มีมูลค่าประมาณ 308.6 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 18.4 ของผลิตภัณฑ์จังหวัด และมีมูลค่าเพิ่มขึ้นเป็น 1118.4 ล้านบาทหรือร้อยละ 23.1 ในปี 2520 แสดงว่ากิจการค้าส่งและค้าปลีกของจังหวัดนครสวรรค์มีการขยายตัวในอัตราที่สูงมาก

(3) การบริการ การผลิตก็มีมูลค่าเพิ่มขึ้นจาก 132.0 ล้านบาท เป็น 448.7 ล้านบาท ในปี 2520 และสัดส่วนในสาขาบริการก็เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 7.9 เป็นร้อยละ 9.3

(4) การอุตสาหกรรม รายได้จากการผลิตสาขาอุตสาหกรรมของจังหวัดนครสวรรค์ในปี 2511 มีมูลค่าประมาณ 110.6 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 6.6 ของผลิตภัณฑ์จังหวัด เพิ่มขึ้นเป็นมูลค่าประมาณ 411.3 ล้านบาท หรือร้อยละ 8.5

การผลิตสาขาอื่น ๆ นอกจากสาขาการผลิตที่สำคัญ ๆ ที่กล่าวแล้วนั้น ประกอบด้วยการผลิตสาขาการคมนาคมขนส่ง การบริหารและการป้องกัน การธนาคาร ประกันภัยและอสังหาริมทรัพย์ การเหมืองแร่และขุดหิน การไฟฟ้าและประปา และการก่อสร้าง ในปี 2511 มีมูลค่ารวมกันประมาณ 388.8 ล้านบาทหรือร้อยละ 23.2 และในปี 2520 ก็มีมูลค่าเพิ่มขึ้นเป็น 781.5 ล้านบาท แต่สัดส่วนผลผลิตลดลงเหลือ 16.1 เท่านั้น แสดงว่าอัตราการเพิ่มยังมีน้อยกว่าการผลิตสาขาการคาสง ค้าปลีก การบริการ และการอุตสาหกรรม

กล่าวโดยทั่วไปแล้วสัดส่วนมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดนครสวรรค์ในแต่ละสาขาการผลิตช่วงระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมา ยังไม่ค่อยมีการเปลี่ยนแปลงในแต่ละสาขาการผลิตที่เด่นชัดนัก โดยการผลิตสาขาเกษตรกรรมยังคงเป็นสาขาการผลิตที่สำคัญที่สุด แม้ว่าจะมีแนวโน้มลดความสำคัญลง การผลิตสาขาการคาสงและค้าปลีก มีการขยายตัวอย่างรวดเร็วมากกว่าสาขาการผลิตอื่น ๆ (ดูตารางที่ 7)

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 7 แสดงการเปลี่ยนแปลงอัตราส่วนผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดนครสวรรค์

จำแนกตามสาขาการผลิต

สาขาการผลิต	พ.ศ. ๒๕๑๑		พ.ศ. ๒๕๑๒		พ.ศ. ๒๕๑๓		พ.ศ. ๒๕๑๔		พ.ศ. ๒๕๑๕		พ.ศ. ๒๕๑๖		พ.ศ. ๒๕๑๗		พ.ศ. ๒๕๑๘		พ.ศ. ๒๕๑๙		พ.ศ. ๒๕๒๐	
	มูลค่า (ล้านบาท)	%	มูลค่า (ล้านบาท)	%	มูลค่า (ล้านบาท)	%	มูลค่า (ล้านบาท)	%	มูลค่า (ล้านบาท)	%	มูลค่า (ล้านบาท)	%	มูลค่า (ล้านบาท)	%	มูลค่า (ล้านบาท)	%	มูลค่า (ล้านบาท)	%	มูลค่า (ล้านบาท)	%
การเกษตรกรรม	๗๓๕.๑	๔๓.๕	๗๒๗.๕	๔๔.๕	๑๑๗๑.๑	๕๐.๕	๑๐๖๗.๕	๔๖.๘	๑๐๘๑.๗	๔๗.๖	๒๐๐๘.๑	๕๕.๒	๒๔๕๕.๐	๕๓.๕	๒๒๓๕.๘	๕๕.๕	๒๐๗๓.๕	๕๕.๖	๒๐๘๒.๕	๕๓.๐
การอุตสาหกรรมและ การก่อสร้าง	๒๓๕.๘	๑๔.๑	๒๖๖.๐	๑๓.๕	๒๗๕.๕	๑๒.๒	๒๕๗.๘	๑๑.๓	๒๓๕.๒	๑๐.๓	๓๐๕.๓	๘.๒	๓๓๓.๐	๗.๑	๔๑๐.๕	๙.๑	๕๓๕.๐	๑๑.๘	๕๕๐.๓	๑๑.๕
การไฟฟ้าและประปา	๒๐.๑	๑.๒	๒๓.๐	๑.๒	๓๐.๖	๑.๓	๓๕.๕	๑.๗	๔๕.๕	๒.๒	๒๗.๗	๐.๘	๓๐.๒	๐.๖	๓๑.๕	๐.๗	๓๓.๑	๐.๗	๓๕.๒	๐.๘
การคมนาคมและขนส่ง	๑๒๖.๓	๗.๕	๑๒๗.๐	๖.๗	๑๓๐.๖	๕.๗	๑๓๕.๘	๕.๕	๑๒๓.๑	๕.๕	๑๐๐.๕	๒.๗	๑๒๓.๕	๒.๗	๑๓๗.๓	๓.๐	๑๖๒.๑	๓.๖	๑๗๓.๕	๓.๖
การพาณิชย์กรรม	๓๓๕.๓	๒๐.๒	๓๕๒.๘	๑๗.๕	๔๓๕.๕	๑๙.๑	๕๒๒.๓	๒๒.๕	๕๑๑.๕	๒๒.๕	๘๕๐.๑	๒๒.๕	๑๑๘๗.๕	๒๕.๕	๑๑๒๕.๐	๒๕.๕	๑๑๑๓.๘	๒๕.๕	๑๒๗๕.๗	๒๖.๕
อื่น ๆ	๒๑๕.๕	๑๓.๑	๒๒๕.๕	๑๑.๘	๒๕๗.๑	๑๐.๘	๒๕๕.๐	๑๑.๕	๒๗๓.๕	๑๒.๐	๕๑๕.๕	๑๑.๒	๕๐๕.๑	๑๐.๘	๕๗๖.๕	๑๒.๘	๖๒๗.๓	๑๓.๘	๗๑๗.๕	๑๕.๘
รวม	๑๖๗๕.๑	๑๐๐.๐	๑๖๑๒.๖	๑๐๐.๐	๒๒๕๘.๗	๑๐๐.๐	๒๒๕๑.๒	๑๐๐.๐	๒๒๗๕.๕	๑๐๐.๐	๓๗๐๗.๐	๑๐๐.๐	๔๖๗๕.๒	๑๐๐.๐	๕๕๑๕.๘	๑๐๐.๐	๕๕๕๓.๘	๑๐๐.๐	๕๕๕๒.๘	๑๐๐.๐

5. การคมนาคม

นครสวรรค์ เป็นศูนย์กลางการคมนาคมที่สำคัญที่สุดแห่งหนึ่งของภาคเหนือตอนล่าง โดยเป็นศูนย์รวมของเส้นทางคมนาคมทั้งทางน้ำ ทางรถไฟและทางถนน ซึ่งเชื่อมต่อกับภาคเหนือกับภูมิภาคอื่น ๆ มากที่สุด จนมีผู้เปรียบเทียบนครสวรรค์เสมือนดังประตูของภาคเหนือในการติดต่อกับโลกภายนอก¹ เส้นทางคมนาคมหลักของจังหวัดนครสวรรค์สามารถจำแนกได้ดังนี้

5.1 การคมนาคมทางถนน

เส้นทางถนน เป็นรูปแบบการคมนาคมที่สามารถติดต่อกับพื้นที่ส่วนต่าง ๆ ของจังหวัดนครสวรรค์และเชื่อมต่อกันระหว่างภาคเหนือและภาคอื่น ๆ ได้สะดวกที่สุด เนื่องจากนครสวรรค์มีถนนซึ่งเป็นทางหลวงแผ่นดินผ่าน 2 สาย คือ

- ถนนพหลโยธิน หรือทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1 เริ่มตนจากกรุงเทพมหานครถึงจังหวัดเชียงราย โดยเข้าสู่เขตจังหวัดนครสวรรค์ในเขตอำเภอตากาลี่ จากนั้นออกมาเข้าสู่เขตจังหวัดชัยนาทที่อำเภอมนรมย์ แล้ววกเข้าสู่เขตจังหวัดนครสวรรค์อีกครั้งหนึ่งค่านอำเภอพยุหะคีรี ไปบรรจบกับถนนสายเอเชีย รวมความยาวของถนนพหลโยธินในเขตจังหวัดนครสวรรค์ประมาณ 44.198 กิโลเมตร

- ถนนสายเอเชีย² จากจังหวัดชัยนาท ผ่านนครสวรรค์ ค่านอำเภอพยุหะคีรี ผ่านอำเภอเมืองนครสวรรค์ อำเภอบรรพตพิสัย ไปสู่จังหวัด

¹สำนักผังเมือง กระทรวงมหาดไทย. ผังเมืองนครสวรรค์ 2534 (พระนคร: โรงพิมพ์สวนทองดิน กรมการปกครอง), 2514.

²ถนนสายเอเชีย เป็นถนนในโครงการพัฒนาทางหลวงของประเทศต่าง ๆ ในเอเชีย ภายใต้ความช่วยเหลือจากคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งเอเชียและแปซิฟิกหรือเรียกย่อ ๆ ว่า เอสแคป

กำแพงเพชร รวมความยาวในเขตจังหวัดนครสวรรค์ประมาณ 89.605 กิโลเมตร

สำหรับเส้นทางถนนคึกคักภายในจังหวัด อาศัยเส้นทางหลวงจังหวัด โดยกระจายออกจากชุมชนเมืองนครสวรรค์ไปเชื่อมคึกคักกับอำเภอต่าง ๆ ภายในจังหวัด ในปี พ.ศ.2520 จังหวัดนครสวรรค์ มีความยาวของเส้นทางหลวงจังหวัดรวมทั้งสิ้นประมาณ 464.9 กิโลเมตร หรือประมาณร้อยละ 77 ของเส้นทางถนนทั้งจังหวัด แบ่งเป็นเส้นทางถนนผิวคอนกรีตและแอสฟัลท์ ประมาณ 102.3 กิโลเมตร และผิวลูกรังอีกประมาณ 362.6 กิโลเมตร (คูตารางที่ 8 และแผนที่หมายเลข 5)

นอกจากนี้ยังมีเส้นทางหลวงจังหวัดในโครงการที่ยังอยู่ในระหว่างการศึกษาและการสำรวจอีก 2 สาย คือ เส้นทางนครสวรรค์-พิษณุโลก (ทางหลวงหมายเลข 1142) คีตกองระหว่างจังหวัดนครสวรรค์ จังหวัดพิจิตร และจังหวัดพิษณุโลก ระยะทางประมาณ 100 กิโลเมตร ซึ่งอยู่ในระหว่างการศึกษา อีกสายหนึ่งคือ เส้นทางสายทับเสลา - เขาชนกัน - บานคลองลาน (ทางหลวงหมายเลข 1139) คีตกองระหว่างบ้านทับเสลา อำเภอบานไร่ จังหวัดอุทัยธานี เขาชนกัน อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ และบ้านคลองลาน อำเภอชานุมัน จังหวัดกำแพงเพชร ระยะทางประมาณ 65 กิโลเมตร ซึ่งกำลังอยู่ในระหว่างการศึกษา

เส้นทางหลวงจังหวัดเหล่านี้มีความสำคัญคือเศรษฐกิจของจังหวัดนครสวรรค์มาก เพราะเป็นเส้นทางที่อำเภออื่น ๆ รอบนอกใช้เป็นเส้นทางคึกคักกับชุมชนเมืองนครสวรรค์ ซึ่งเป็นชุมชนใหญ่และสำคัญที่สุดของจังหวัด เพื่อนำผลผลิตทางเกษตรจากแหล่งผลิมาสู่ชุมชนเมืองนครสวรรค์ซึ่งเป็นตลาดกลางก่อนจะส่งจำหน่ายทั้งภายในจังหวัด และส่งเป็นสินค้าออกอีกทั้งยังใช้ประโยชน์ในการเดินทางคึกคักของประชากรในเขตพื้นที่อำเภอรอบนอก มายังเมืองนครสวรรค์

ตารางที่ 8 แสดงเส้นทางหลวงจังหวัดในเขตจังหวัดนครสวรรค์ ปี พ.ศ. ๒๕๒๐

อันดับ (๑)	เส้นทางหลวงจังหวัด (๒)	ทางหลวง หมายเลข (๓)	จุดเริ่มต้นและจุดปลายทาง		ความยาว (กม.) (๖)	ความกว้าง (กม.) (๗)	ลักษณะผิวทาง		ไหล่ทาง กว้างข้าง ละ (ม.) (๑๐)	เขตทาง กว้างข้าง ละ (ม.) (๑๑)
			เริ่มต้น (๔)	ปลายทาง (๕)			คอนกรีต, ลาดยาง (๘)	ลูกรัง (๙)		
๑	แยกทางหลวงหมายเลข ๑ (บ.หนอง เบน) หลักกม.ที่ ๒๕๔/๑๐๐ - อ.ลาด ยาว	๑๐๗๒	บ.หนอง เบน	อ.ลาดยาว	๒๒.๕๐๔	๕	๒๒.๕๐๔	-	๑.๕	๑๕.๐
๒	ลาดยาว - ศาลเจ้าไก่ต่อ	๑๐๗๒	อ.ลาดยาว	ศาลเจ้าไก่ต่อ	๑๒.๐๐๐	๕	๐.๘๐๐	๑๑.๒๐๐	๑.๕	๑๕.๐
๓	ศาลเจ้าไก่ต่อ - เขาชนกัน	๑๐๗๒	ศาลเจ้าไก่ต่อ	เขาชนกัน	๓๑.๔๕๘	๕	๑.๐๐๐	๓๐.๔๕๘	๑.๕	๑๕.๐
๔	แยกทางหลวงหมายเลข ๑ หลักกม.ที่ ๒๖๔/๔๐๔ - อ.บรรพตพิสัย	๑๐๗๓	บ้านแดน	อ.บรรพตพิสัย	๑๑.๘๕๑	๕	๑๑.๘๕๑	-	๑.๕	๒๐.๐
๕	นครสวรรค์ - ชุมแสง	๑๑๑๘	อ.เมืองฯ	อ.ชุมแสง	๓๘.๓๓๔	๖	๑.๖๐๐	๓๖.๗๓๔	๑.๐	๒๐.๐
๖	ชุมแสง - หนองบัว	๑๑๑๘	อ.ชุมแสง	อ.หนองบัว	๓๒.๐๐๐	๕ - ๖	๐.๕๐๐	๓๑.๕๐๐	๑.๕	๖.๐-๑๕.๐
๗	หนองบัว - ท่าตะโก	๑๑๑๘	อ.หนองบัว	อ.ท่าตะโก	๓๙.๖๐๔	๕ - ๖	๒.๕๐๔	๓๗.๑๐๐	๑.๕	๒๐.๐
๘	ท่าตะโก - ดากฟ้า	๑๑๔๕	อ.ท่าตะโก	อ.ดากฟ้า	๒๘.๖๖๖	๖	-	๒๘.๖๖๖	-	๒๐.๐
๙	นครสวรรค์ - เก้าเหลียว - บรรพตพิสัย	๑๑๘๒	อ.เมืองฯ	อ.บรรพตพิสัย	๓๔.๑๑๘	๕ - ๖	๑.๓๐๐	๓๒.๘๑๘	-	-
๑๐	ค่ายจิรประวัติ - สถานีนครสวรรค์	๓๐๐๑	ค่ายจิรประวัติ	สถานีรถไฟนคร- สวรรค์	๖.๒๕๑	๕	๖.๒๕๑	-	๑.๕	๔.๐-๑๕.๐
๑๑	นครสวรรค์ - ท่าตากู๋	๓๐๐๒	สี่แยกสะพานเดชาติ	ท่าตากู๋	๔.๒๐๐	๕	๔.๒๐๐	-	๑.๕	๒๐.๐
๑๒	แยกทางหลวงหมายเลข ๑ หลักกม.ที่ ๒๒๐/๒๖๐ - อ.โกรกพระ	๓๐๐๓	กม.๒๒๐/๒๖๐	วัดมณีวงศ์	๑.๒๘๔	๕	-	๑.๒๘๔	๑.๕	๒๐.๐

(๑)	(๒)	(๓)	(๔)	(๕)	(๖)	(๗)	(๘)	(๙)	(๑๐)	(๑๑)
๑๓	นครสวรรค์ - ท่าตะโก	๓๐๐๔	สถานีรถไฟนคร- สวรรค์	อ.ท่าตะโก	๔๑.๓๕๐	๖	๔๑.๓๕๐	-	๒.๐	๑๕.๐-๒๐.๐
๑๔	ท่าตะโก - โพนาลัย	๓๐๐๔	อ.ท่าตะโก	อ.โพนาลัย	๑๕.๖๑๒	๕ - ๖	๒.๗๐๐	๑๖.๕๑๒	-	-
๑๕	โพนาลัย - บรรจบทางหลวงหมายเลข ๒๑๔๔	๓๐๐๔	อ.โพนาลัย	วังพิกุล	๒๗.๐๐๖	๕ - ๖	๐.๕๐๐	๒๖.๕๐๖	-	-
๑๖	ท่าตากุ้ง - โกรกพระ	๓๐๐๔	ท่าตากุ้ง	อ.โกรกพระ	๑๔.๕๕๔	๕	๕.๒๐๐	๙.๓๕๔	๑.๕	๖.๐-๕.๐
๑๗	ลาดยาว - คลองแบ่ง	๓๐๑๓	อ.ลาดยาว	บ.คลองแบ่ง	๑๕.๙๖๗	๖	-	๑๕.๙๖๗	-	-
๑๘	หัวหวาย - หนองหลวง	๓๓๒๔	บ.หัวหวาย	บ.หนองหลวง	๓๐.๖๑๔	๖	-	๓๐.๖๑๔	-	-
๑๙	ตากฟ้า - โพนาลัย	๓๓๓๐	อ.ตากฟ้า	อ.โพนาลัย	๓๕.๗๘๔	๖	-	๓๕.๗๘๔	-	-

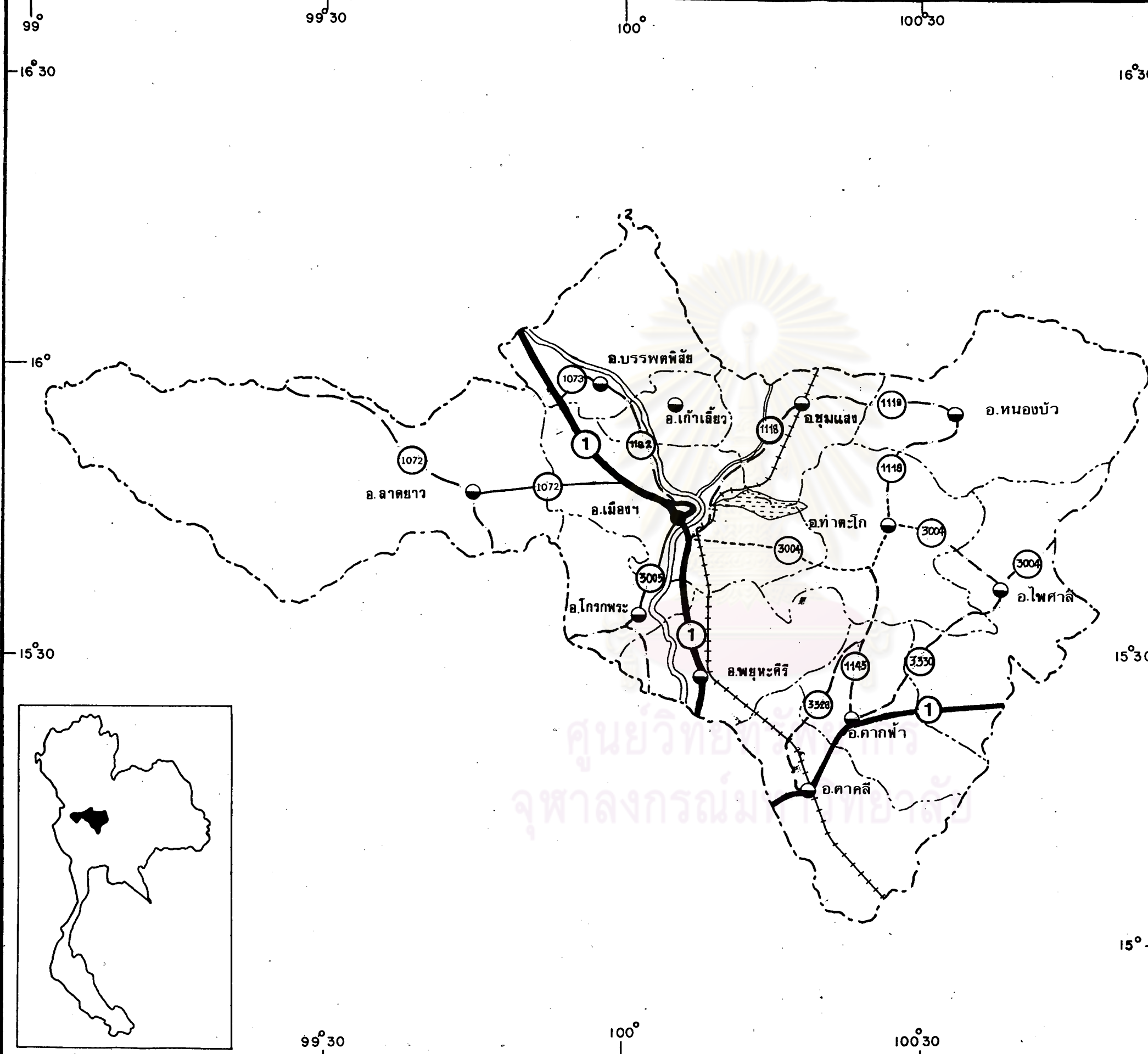
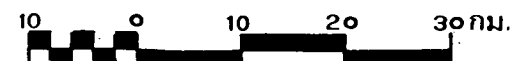
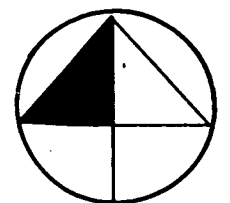
ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผลกระทบของเส้นทางคมนาคม ต่อการใช้ที่ดินเมืองนครสวรรค์

แสดง เส้นทางหลวงและผิวทาง ใน จ. นครสวรรค์ สัญลักษณ์

- ผิวแอสฟัลท์ คอนกรีต
- ผิวแอสฟัลท์ Std. pm
- ผิว surface treatment
- ผิวลูกรัง
- หมายเลขเส้นทาง
- ทางรถไฟ
- ทางน้ำ

ที่มา: กองวางแผน
กรมทางหลวง

เพื่อซื้อเครื่องมือเครื่องใช้ในการอุปโภคบริโภค การศึกษาเล่าเรียน การรักษาพยาบาล การพักผ่อนหย่อนใจและหาความบันเทิง ฯลฯ

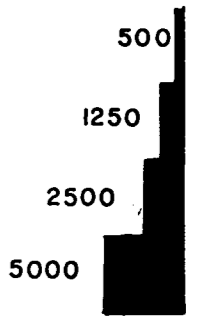
เนื่องจากจังหวัดนครสวรรค์เป็นทางผ่านของเส้นทางถนนที่ติดต่อระหว่างจังหวัดในภาคเหนือกับภาคต่าง ๆ ของประเทศ ปริมาณการจราจรต่อวันจึงสูงมาก โดยเฉพาะเส้นทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1 ทั้งเส้นทางสายเอเชียและถนนพหลโยธิน เป็นบริเวณที่มีปริมาณการจราจรสูงมากที่สุดของภาคเหนือ (ดูแผนที่หมายเลข 6 และภาคผนวก ค.) ในปี พ.ศ. 2520 จำนวนรถยนต์ที่แล่นผ่านทางหลวงแผ่นดินสายเอเชียในเขตจังหวัดนครสวรรค์ เฉลี่ยประมาณ 5,807 คัน/วัน ประกอบด้วยการจราจรประมาณ 2,768 คันหรือร้อยละ 46.7 ของจำนวนรถยนต์ทั้งหมด รถยนต์โดยสาร 1,541 คัน หรือประมาณร้อยละ 26.5 รถยนต์ส่วนบุคคลและรถแท็กซี่อีกประมาณ 1,498 คัน หรือร้อยละ 25.8 ตามลำดับ เห็นได้ว่ารถยนต์ที่แล่นผ่านส่วนมากเป็นรถบรรทุก ในปี พ.ศ. 2516 จำนวนรถบรรทุกที่แล่นผ่านถนนสายเอเชียมีอัตราส่วนเพียงประมาณร้อยละ 41.5 ของจำนวนรถยนต์ทั้งหมดสำหรับเส้นทางสายพหลโยธิน ซึ่งเป็นเส้นทางถนนสายเหนือเดิม ปัจจุบันความนิยมใช้เส้นทางสายนี้ลดลง เนื่องจากถนนสายเอเชียระยะทางและประหยัดเวลาไ้มากกว่า แต่ปริมาณการจราจรต่อวันก็ยังมีเป็นจำนวนมาก เฉลี่ยประมาณ 2,435 คัน/วัน ส่วนใหญ่ก็เป็นรถบรรทุกเช่นเดียวกัน ประมาณร้อยละ 40.8 ของจำนวนรถยนต์ทั้งหมด ลดลงจากปี พ.ศ. 2516 ซึ่งมีปริมาณการจราจร เฉลี่ยประมาณ 2,857 คันต่อวันและอัตราส่วนของรถบรรทุกประมาณร้อยละ 44.5 ของจำนวนรถยนต์ทั้งหมด

5.2 การคมนาคมทางรถไฟ

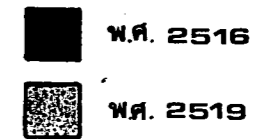
จังหวัดนครสวรรค์มีเส้นทางรถไฟสายเหนือผ่านกลางจังหวัด และนับเป็นศูนย์กลางคมนาคมทางรถไฟที่สำคัญมากที่สุดแห่งหนึ่งของภาคเหนือตอนล่าง โดยเริ่มจากอำเภอตากาลี่ มีสถานีรถไฟ 7 สถานี คือ สถานีจินเสนา ของแคว

ผลกระทบของเส้นทางคมนาคม
ต่อการใช้ที่ดินเมืองนครสวรรค์

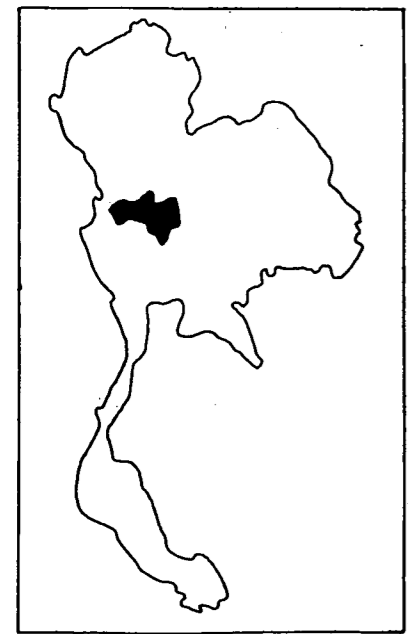
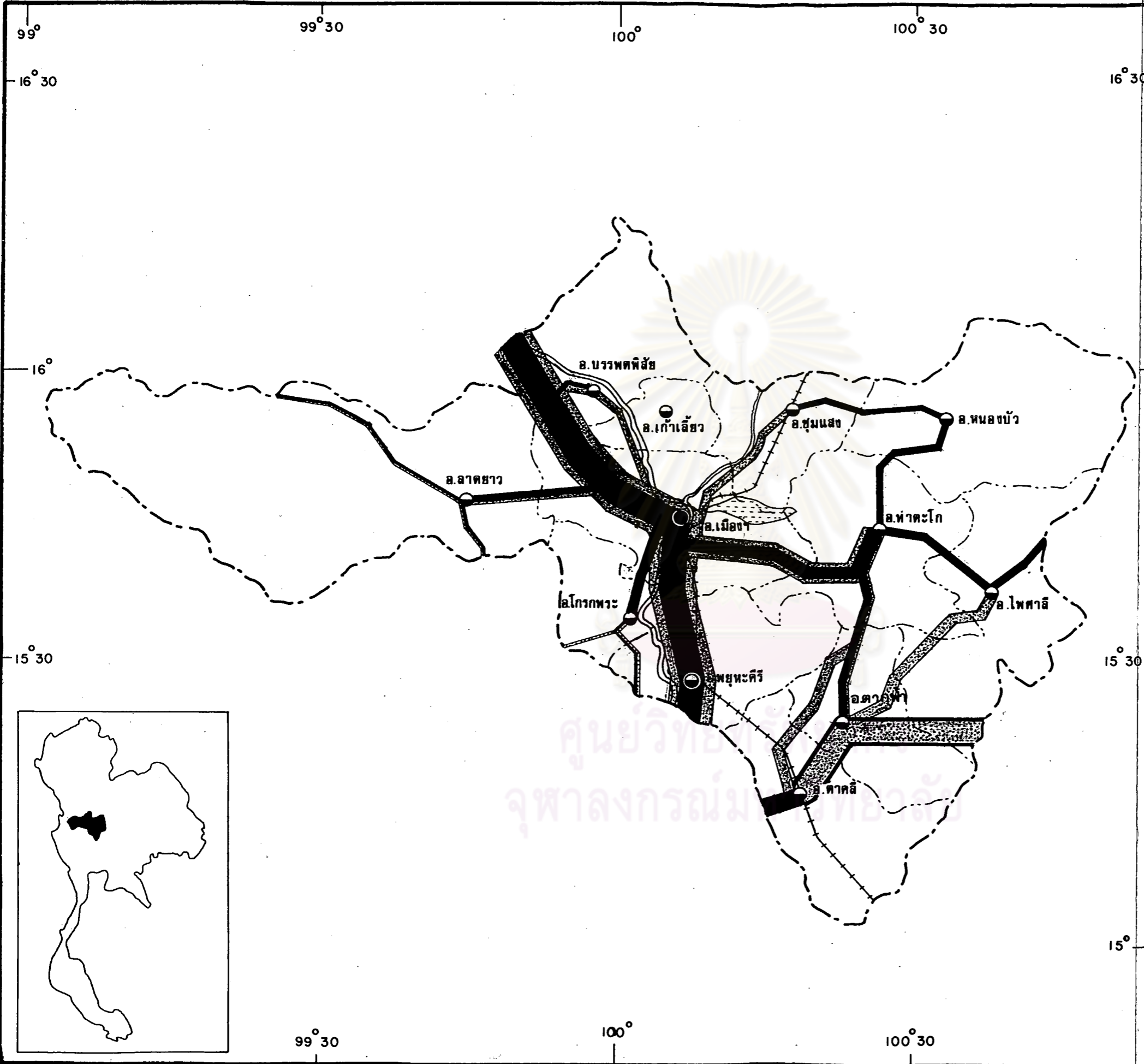
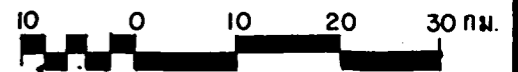
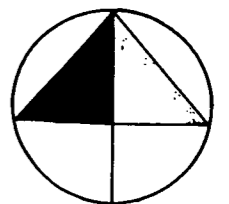
แสดง ปริมาณการจราจรบนทาง
หลวง จ. นครสวรรค์ 2516
และ พ.ศ. 2519
สัญลักษณ์

1 มม. = 500 คัน/วัน

ที่มา: กองวางแผน
กรมทางหลวง

โพนทอง ตาคลี กงมะกู หัวหวาย หนองโพ อำเภอพยุหะคีรีมี 3 สถานี
 คือ สถานีหัวจิว เนินมะกอก เขาทอง อำเภอเมืองนครสวรรค์มี 2 สถานี
 คือ สถานีนครสวรรค์ และสถานีปากน้ำโพ อำเภอชุมแสง มี 4 สถานี คือ
 สถานีบ้านทับกฤช คลองปลากค ชุมแสง และสถานีวังกร่าง รวมทั้งสิ้น 16
 สถานี ความยาวของเส้นทางรถไฟในจังหวัดนครสวรรค์รวมระยะทางประมาณ
 116 กิโลเมตร ขบวนรถไฟเข้า - ออก ตามสถานีสำคัญ ๆ ของจังหวัดนคร
 สวรรค์ประมาณ 178 เที่ยว (ดูตารางที่ 9)

ตารางที่ 9 แสดงจำนวนขบวนรถไฟเข้า - ออก ตามสถานี
 รถไฟสำคัญ ๆ ของจังหวัดนครสวรรค์

สถานีรถไฟ	อำเภอ	จำนวนขบวนรถไฟ เข้า - ออก (จำนวนเที่ยว/วัน)	
ช่องแค	ตาคลี	18	
โพนทอง	ตาคลี	18	
ตาคลี	ตาคลี	24	
หนองโพ	ตาคลี	16	76
เนินมะกอก	พยุหะคีรี	16	16
นครสวรรค์	เมืองนครสวรรค์	26	
ปากน้ำโพ	"	18	44
ทับกฤช	ชุมแสง	20	
ชุมแสง	"	22	42

จากตารางที่ 10 แสดงจำนวนผู้โดยสารและปริมาณสินค้าที่ขนส่งทางรถไฟในเขตจังหวัดนครสวรรค์ ระหว่างปี พ.ศ.2516 - 2520 เห็นได้ว่า ผู้โดยสารในปี พ.ศ.2520 มีจำนวนประมาณ 3,582,500 คน เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ.2516 ประมาณร้อยละ 14.7 แต่ในช่วงปี พ.ศ.2518 และ 2519 จำนวนผู้โดยสารทางรถไฟกลับลดลงประมาณร้อยละ 0.96 และ 2.66 ตามลำดับ แม้ว่า จำนวนผู้โดยสารจะเพิ่มจำนวนขึ้น แต่อัตราการเพิ่มขึ้นน้อยกว่าการขนส่งผู้โดยสารทางรถยนต์ สำหรับการขนส่งสินค้าทางรถไฟนั้นส่วนใหญ่มีปริมาณการขนส่งเพิ่มขึ้น ยกเว้นในปี พ.ศ.2518 ที่มีปริมาณการขนส่งสินค้าลดลงประมาณร้อยละ 2.37

ตารางที่ 10 แสดงจำนวนผู้โดยสารและปริมาณสินค้าที่ขนส่งทางรถไฟของจังหวัดนครสวรรค์

ปี พ.ศ.	ผู้โดยสาร			สินค้า		
	จำนวน (พันคน/ปี)	การ เปลี่ยน แปลง	%	จำนวน (พันตัน/ปี)	การ เปลี่ยน แปลง	%
2516	3124.7	-	-	196.9	-	-
2517	3590.9	466.2	14.92	236.6	39.7	20.16
2518	3556.3	-34.6	-0.96	231.0	-5.6	-2.37
2519	3461.7	-94.6	-2.66	257.8	26.8	11.60
2520	3582.5	120.8	3.49	283.3	25.5	9.89

ที่มา : การรถไฟแห่งประเทศไทย

ในปี พ.ศ.2516 รายได้จากการคมนาคมทางรถไฟของจังหวัด นครสวรรค์ มีมูลค่าประมาณ 27 ล้านบาท หรือประมาณร้อยละ 26.8 ของรายได้จากการคมนาคมขนส่งทั้งหมด แยกเป็นรายได้จากการเก็บค่าโดยสารประมาณ 17 ล้านบาท และค่าธรรมเนียมการขนส่งสินค้าประมาณ 10 ล้านบาท ต่อมาในปี พ.ศ.2520 รายได้ของการคมนาคมทางรถไฟเพิ่มขึ้นเป็น 45 ล้านบาท หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 66.67 ของรายได้ในปี พ.ศ.2516 แยกเป็นรายได้จากค่าโดยสารประมาณ 24.7 ล้านบาท และค่าธรรมเนียมขนส่งสินค้าประมาณ 20.3 ล้านบาท แต่อัตราส่วนของรายได้จากการคมนาคมทางรถไฟเมื่อเปรียบเทียบกับรายได้ของการคมนาคมทั้งหมดกลับลดลงเหลือเพียงประมาณร้อยละ 25.9 เท่านั้น (ดูตารางที่ 11)

ตารางที่ 11 เปรียบเทียบรายได้ของการคมนาคมทางรถไฟกับ รายได้ของการคมนาคมขนส่งรวม ของจังหวัด- นครสวรรค์

ปี พ.ศ.	รายได้การคมนาคมขนส่งทางรถไฟ			รายได้จากการคมนาคมขนส่งรวม	% ของรายได้จากการคมนาคมทางรถไฟ
	โดยสาร (ล้านบาท)	สินค้า (ล้านบาท)	รวม (ล้านบาท)		
2516	17.0	10.0	27.0	100.0	26.8
2517	19.8	13.1	32.9	123.5	26.6
2518	19.8	14.5	34.3	137.3	25.0
2519	23.6	20.6	44.2	162.1	27.3
2520	24.7	20.3	45.0	173.9	25.9

- ที่มา 1. การรถไฟแห่งประเทศไทย
2. ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดนครสวรรค์ กองบัญชีประชาชาติ
สำนักนายกรัฐมนตรีนครสวรรค์

เห็นได้ว่า รายได้จากกรมคมนาคมทางรถไฟเพิ่มขึ้นในอัตราที่ต่ำกว่าการคมนาคมด้านอื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งรายได้จากค่าโดยสารรถไฟ เมื่อเปรียบเทียบรายได้จากค่าโดยสารในปี พ.ศ.2516 ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 63 ของรายได้ทั้งหมด ลดลงเหลือร้อยละ 55 ในปี พ.ศ.2520 ในขณะที่รายได้จากค่าธรรมเนียมขนส่งสินค้าเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 37 ในปี พ.ศ.2516 เป็นร้อยละ 45 ในปี พ.ศ.2520 ทั้งนี้เพราะปัจจุบันความนิยมด้านการคมนาคมทางรถไฟลดน้อยลง โดยเฉพาะด้านการโดยสาร เนื่องจากประชาชนหันไปนิยมโดยสารทางรถยนต์ซึ่งพัฒนาอย่างรวดเร็ว สามารถสนองความต้องการของประชาชนได้ดีกว่าทั้งในด้านการรวดเร็ว ประหยัดเวลาการเดินทาง และสะดวกสบายสำหรับการขนส่งสินค้าทางรถไฟยังอยู่ในสภาพที่พอสมควร และมีโอกาสพัฒนาปรับปรุงให้ดีขึ้นได้ อย่างไรก็ตามการบริการคมนาคมขนส่งทางรถไฟก็ยังนับเป็นเส้นทางคมนาคมหลักที่สำคัญมากอย่างหนึ่งของจังหวัดนครสวรรค์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพื้นที่ที่มีเส้นทางรถไฟผ่านและยังไม่มีการพัฒนาเส้นทางรถยนต์ที่เพียงพอ

5.3 การคมนาคมทางน้ำ

นครสวรรค์เป็นศูนย์กลางการคมนาคมทางน้ำระหว่างภาคเหนือและภาคกลางที่สำคัญที่สุดตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน เนื่องจากลักษณะที่ตั้งของนครสวรรค์เป็นจุดรวมบรรจบของแม่น้ำปิง และแม่น้ำน่าน ซึ่งไหลมาบรรจบกันที่ปากน้ำโพ กลายเป็นแม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งเป็นเส้นทางเดินเรือที่สำคัญที่สุดของประเทศ ความเจริญรุ่งเรืองของเมืองนครสวรรค์ในปัจจุบันก็สืบเนื่องมาจากการเป็นศูนย์กลางการค้าชายและการขนส่งทางน้ำนั่นเอง ปัจจุบัน แมวาทบทางความสำคัญของการคมนาคมทางน้ำจะลดลง เนื่องจากการแข่งขันจากการพัฒนาเส้นทางคมนาคมทางรถไฟและรถยนต์ อย่างไรก็ตามการคมนาคมทางน้ำยังคงเป็นเส้นทางคมนาคมขนส่งสินค้าเกษตรกรรมที่สำคัญระหว่างจังหวัดต่าง ๆ ในภาคเหนือและจังหวัดต่าง ๆ ในภาคกลาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการติดต่อกับกรุงเทพมหานคร

การคมนาคมทางน้ำระหว่างจังหวัดส่วนมากเป็นการขนส่งสินค้า
เกษตรกรรมโดยเส้นทางเดินเรือระหว่างจังหวัดที่สำคัญ คือ เส้นทางลำแม่น้ำ
น่าน และแม่น้ำเจ้าพระยา คือ เริ่มตนจากจังหวัดอุตรดิตถ์ ถึงนครสวรรค์ช่วงหนึ่ง
และอีกช่วงหนึ่งคือ นครสวรรค์ถึงกรุงเทพฯ การขนส่งสินค้าทางน้ำจากจังหวัด
ในภาคเหนือส่วนใหญ่มีจุดหมายปลายทางคือ กรุงเทพมหานคร โดยมีนครสวรรค์
เป็นศูนย์กลางสำคัญ การขนส่งสินค้าทางน้ำจากนครสวรรค์ถึงกรุงเทพฯ
มีเส้นทางเดินเรือที่สำคัญ คือ

(1) เส้นทางแม่น้ำเจ้าพระยา เริ่มตนจากจังหวัดนครสวรรค์
ลงมาทางใต้ตาม อ. พยุหะคีรี อ. เมืองชัยนาท เชื้อนเจ้าพระยา อ. อินทร์
บุรี อ. เมืองสิงห์บุรี อ. พรหมบุรี อ. ไชโย อ. เมืองอ่างทอง อ. ป่าโมกข์
อ. กรุงไเก้ อ. บางปะอิน อ. สามโคก อ. เมืองปทุมธานี อ. ปากเกร็ด และ
อ. เมืองนนทบุรี ถึงกรุงเทพมหานคร

(2) เส้นทางแม่น้ำป่าสัก เริ่มตนจากจังหวัดนครสวรรค์ ลง
มาทางใต้ตามเส้นทางแม่น้ำเจ้าพระยา แยกจากแม่น้ำเจ้าพระยาที่ อำเภอ
มโนรมย์ จังหวัดชัยนาท ผ่านประตูน้ำมโนรมย์ เข้าสู่อุบลราชธานี (ชัยนาท-
ป่าสัก) ผ่านจังหวัดลพบุรี มาจนถึง เชื้อนพระรามหก (ประตูน้ำพระนเรศ) แยก
ลงทางใต้ตามอำเภอนครหลวงมาบรรจบกับเส้นทางแม่น้ำเจ้าพระยาที่จังหวัดพระ-
นครศรีอยุธยา แล้วลงสู่กรุงเทพฯ

(3) เส้นทางแม่น้ำสุพรรณและคลองเชื่อม เริ่มตนจากนครสวรรค์
ลงตามลำน้ำเจ้าพระยา แยกจากแม่น้ำเจ้าพระยาที่ตอนเหนือของจังหวัดชัยนาท
ผ่านประตูน้ำพลเทพแล้วลงตามแม่น้ำสุพรรณผ่านประตูน้ำท่าโบสถ์ อำเภอหันคา
อำเภอเดิมบางนางบวช ผ่านประตูน้ำชลมารคพิจารณ อำเภอสามชุก อำเภอ
ศรีประจันต์ ประตูน้ำโพธิ์พระยา อำเภอเมืองสุพรรณบุรี อำเภอบางพระมา
อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐมและจังหวัดสมุทรสาคร เส้นทางแม่น้ำสุพรรณ

มีคลอง เชื่อมไปบรรจบกับแม่น้ำเจ้าพระยา เพื่อล่องสูกรุง เทพมหานครหลายสาย
คือ คลองเจ้าเจ๊กหรือคลองลาดชะโด คลองพระยาบวรลือ คลองพระพิมล
คลองมหาสวัสดิ์และคลองภาษีเจริญ

(4) เส้นทางแม่น้ำน้อย จากจังหวัดนครสวรรค์ลงมาทางใต้
แยกจากแม่น้ำเจ้าพระยาตามประตูน้ำบรมธาตุ ประตูน้ำชั้นสุทร อ.บางระจัน
ประตูน้ำยางมณี อ.วิเศษไชยชาญ อ.ผักไห่ อ.เสนา อ.บางไทร บรรจบ
กับแม่น้ำเจ้าพระยาที่ อ.บางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา แล้วล่องตามแม่น้ำ
เจ้าพระยาสูกรุง เทพมหานคร (ดูแผนที่หมายเลข 7)

จากการพิจารณาเส้นทางเดินเรือสามเส้นทางนี้จะเห็นได้ว่า แต่
ละเส้นทางต่างก็มีข้อได้เปรียบเสียเปรียบที่ต่างกัน ซึ่งในการเลือกใช้เส้นทาง
เดินเรือจะพิจารณาค่าใช้จ่ายและเวลาที่ใช้ในการเดินทาง เป็นหลักในการตัดสินใจ
ใจ ซึ่งปรากฏว่า ชาวเรือนิยมเดินเรือในเส้นทางแม่น้ำเจ้าพระยามากที่สุด และ
นับเป็นเส้นทางเดินเรือที่สำคัญที่สุด ดังเช่นในปี พ.ศ.2519 การเดินเรือจาก
ทางคอนเหนือมายัง เขตนครหลวงนั้นมีการเดินเรือโดยใช้เส้นทางแม่น้ำเจ้าพระยา
มากกว่า 60 % ของการเดินเรือทั้งหมดใน 3 เส้นทางนี้ และมีการเลือกใช้เส้น
ทางแม่น้ำสุพรรณ ประมาณ 30 % และเส้นทางแม่น้ำน้อยเพียง 8 % ซึ่งแสดงให้เห็นว่า
การเลือกใช้เส้นทางเดินเรือในแต่ละเดือนในรอบปี 2519 ได้จากตาราง
ที่ 12 และแผนภูมิประกอบที่ 7

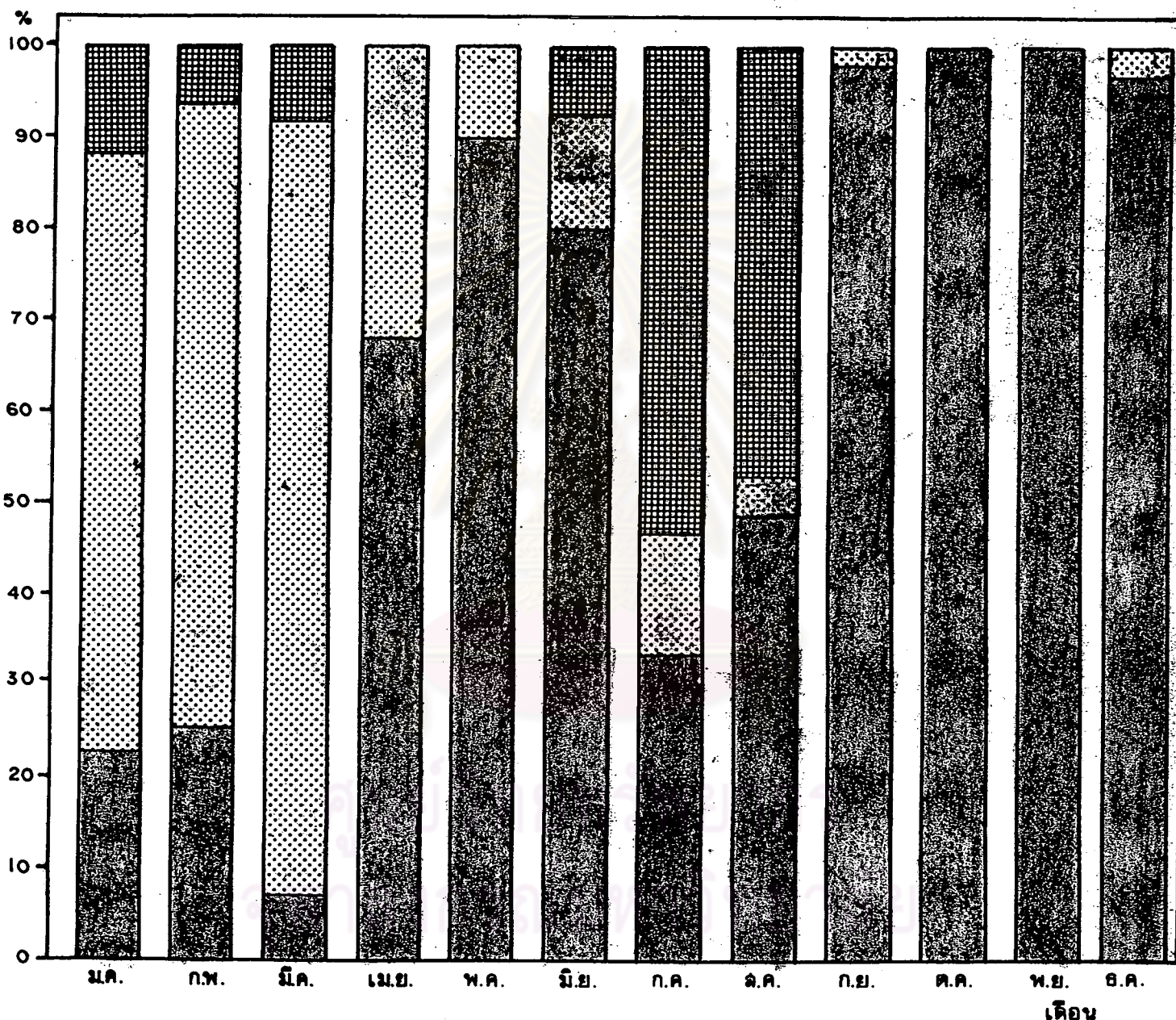
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 12 การเลือกใช้เส้นทางขนส่งสินค้าทางเข้า
จากนครสวรรค์มายัง เขตกรุงเทพมหานคร
ในปี พ.ศ. 2519

เดือน	เส้นทางแม่น้ำเจ้าพระยา		เส้นทางแม่น้ำสุพรรณ คลองเจ้าเจ็ด		เส้นทางแม่น้ำน้อย		รวมสินค้าทั้งหมด (ตัน)
	สินค้า (ตัน)	%	สินค้า (ตัน)	%	สินค้า (ตัน)	%	
มกราคม	17,175	22.7	49,698	65.8	8,661	11.5	75,534
กุมภาพันธ์	12,653	25.3	34,266	68.5	3,102	6.2	50,021
มีนาคม	2,586	7.1	31,039	84.7	3,024	8.2	36,649
เมษายน	4,395	68.0	2,070	32.0	-	-	6,465
พฤษภาคม	14,891	89.6	1,735	10.4	-	-	16,626
มิถุนายน	10,893	79.9	1,740	12.8	999	7.3	13,632
กรกฎาคม	5,770	32.3	2,580	14.5	9,479	53.2	17,829
สิงหาคม	10,163	48.5	939	4.5	9,852	47.0	20,954
กันยายน	28,732	98.4	460	1.6	-	-	29,192
ตุลาคม	43,760	100.0	-	-	-	-	43,760
พฤศจิกายน	58,095	100.0	-	-	-	-	58,095
ธันวาคม	53,782	96.8	1,800	3.2	-	-	55,582
ปี พ.ศ.2519	262,895	61.9	126,287	29.8	35,117	8.3	424,299

ที่มา : กรมเจ้าท่า, การสำรวจการขนส่งสินค้าโดยทางน้ำภายใน, 2519

การเลือกใช้เส้นทางน้ำในการขนส่งสินค้าจากนครสวรรค์ มายังกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2519

เส้นทางแม่น้ำเจ้าพระยา

เส้นทางแม่น้ำคู่พรมแดนและคลองเชื่อม

เส้นทางแม่น้ำน้อย

6. บทบาทและความสำคัญของชุมชน เมืองนครสวรรค์

ชุมชน เมืองนครสวรรค์ นับเป็นชุมชนเมืองขนาดใหญ่แห่งหนึ่งของประเทศ ในปี พ.ศ.2520 มีจำนวนประชากรประมาณ 55,741 คนหรือคิดเป็นร้อยละ 5.87 ของประชากรทั้งจังหวัด ขนาดของชุมชนเมืองใหญ่เป็นอันดับ 3 ของภาคเหนือ รองจากเทศบาลนคร เชียงใหม่ และเทศบาลเมืองพิษณุโลก นับเป็นอันดับ 10 ของประเทศรองจากกรุงเทพมหานคร เชียงใหม่ หาดใหญ่ ไทรราช ขอนแก่น อุตรธานี พิษณุโลก สงขลา นครศรีธรรมราช ตามลำดับ

6.1 บทบาทและความสำคัญของชุมชน เมืองนครสวรรค์ระดับจังหวัด

ชุมชน เมืองนครสวรรค์ เป็นศูนย์กลางขนาดใหญ่เพียงแห่งเดียวของจังหวัดนครสวรรค์ เนื่องจากรวมกิจกรรมประเภทต่าง ๆ เข้าไว้ด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นความเหมาะสมของสภาพภูมิศาสตร์ จำนวนประชากร ลักษณะเศรษฐกิจ การบริหารและการปกครอง การคมนาคมขนส่ง ตลอดจนการบริการด้านสาธารณสุขและสาธารณูปโภค เมื่อเปรียบเทียบขนาดของชุมชนภายในจังหวัดเห็นได้ว่าชุมชน เมืองนครสวรรค์มีขนาดใหญ่กว่าชุมชนเมืองอันดับ 2 คือ เทศบาลเมืองชุมแสง อำเภอชุมแสงกว่า 4 เท่า และใหญ่กว่าชุมชนถึงเมืองกิ่งชนบทที่เล็กที่สุด คือ สุขาภิบาลทับกฤช อำเภอชุมแสงประมาณ 23 เท่า

บทบาทและความสำคัญของชุมชน เมืองนครสวรรค์ระดับจังหวัด

สามารถจำแนกได้ดังนี้

สภาพภูมิศาสตร์ (กายภาพ) - ชุมชน เมืองนครสวรรค์ตั้งอยู่กึ่งกลางของจังหวัด เอื้ออำนวยต่อการเป็นศูนย์กลางในด้านต่าง ๆ เนื่องจากสามารถติดต่อกับชุมชนโดยรอบได้สะดวก โอกาสในการเข้าถึง (Accessibility) สูงกว่าพื้นที่อื่น

- ประชากร - มีประชากรมากที่สุด และความหนาแน่น
ของประชากรสูง 6,193 คนต่อตาราง
กิโลเมตร สูงกว่าความหนาแน่นเฉลี่ย
ของจังหวัด ประมาณ 63 เท่า
- การปกครอง - เป็นศูนย์กลางบริหารราชการของจังหวัด
เป็นที่ตั้งของศาลากลางจังหวัด และหน่วย
งานราชการทั้งส่วนภูมิภาคและส่วนกลาง
- เศรษฐกิจ - ศูนย์กลางการค้าและบริการสินค้าทุกประเภท
เป็นตลาดรับซื้อผลผลิตทาง เกษตรที่ใหญ่ที่สุด
และส่งสินค้าอุปโภคบริโภคต่าง ๆ ไปทั่วพื้นที่
จังหวัด
- ศูนย์รวมกิจกรรมร้านค้าอุตสาหกรรมทุกประเภท
เป็นที่ตั้งของโรงงานอุตสาหกรรมประมาณ
ร้อยละ 18 ของจำนวนโรงงานอุตสาหกรรม
ทั้งจังหวัดและให้การบริการคานต่าง ๆ แก่
โรงงานอุตสาหกรรมใกล้เคียง อีกประมาณ
86 โรงงานหรือประมาณร้อยละ 14 ของ
โรงงานอุตสาหกรรมทั้งจังหวัด
- ศูนย์รวมของธุรกิจการค้า มีร้านค้าตั้งรวม
กันอยู่ถึง 1,820 ร้านหรือประมาณร้อยละ 37
ของร้านค้าทั้งจังหวัด
- การคมนาคม - ศูนย์รวมของการคมนาคมติดต่อ เป็นที่ตั้งของ
สถานีขนส่งจังหวัด

- ศูนย์รวมของเส้นทางหลวงจังหวัด ซึ่งกระจายออกจากชุมชน เมืองนครสวรรค์ เป็นรัศมีไปยังพื้นที่โดยรวม
- โอกาสในการเข้าถึงสะดวกที่สุด ชุมชนที่อยู่ไกลที่สุดสามารถเดินทาง เข้าถึงชุมชน เมืองนครสวรรค์ ภายในเวลาไม่เกิน 1 ชั่วโมง

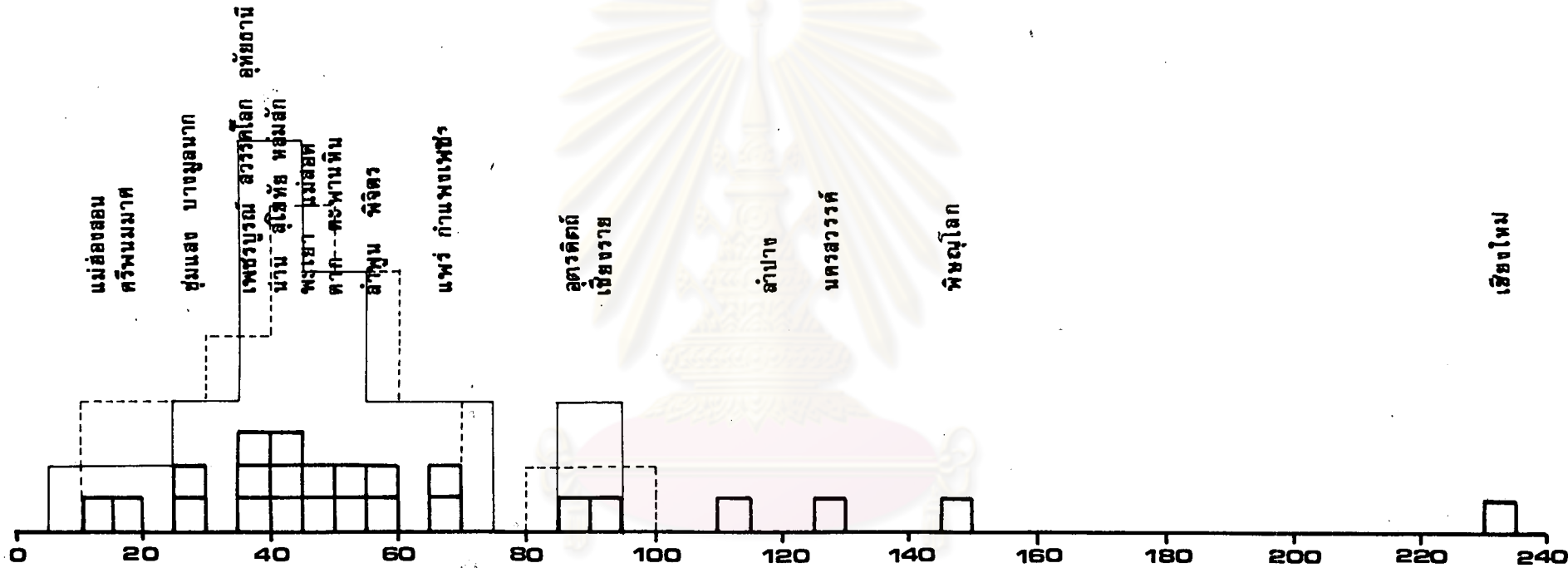
6.2 บทบาทและความสำคัญของชุมชน เมืองนครสวรรค์ ระดับภาค

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีใ้ค้มุ่งศึกษาบทบาทและความสำคัญของชุมชนเมืองนครสวรรค์ กับชุมชน เมืองอื่น ๆ ในภาคเหนือเพียงประการเดียว เพียงพยายามชี้ให้เห็นบทบาทและความสำคัญของ เมืองนครสวรรค์กับชุมชน เมืองในภาคเหนืออย่างกว้าง ๆ โดยนำผลการวิจัยเรื่อง "การศึกษาลำดับความสำคัญของเทศบาลในภาคเหนือ"¹ ซึ่งได้วิเคราะห์และจัดลำดับความสำคัญของชุมชน เมืองต่าง ๆ ในภาคเหนือ ประกอบกับข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมาแล้ว สามารถสรุปบทบาทและความสำคัญของ เมืองนครสวรรค์ระดับภาค ได้จากการแบ่งกลุ่มชุมชน เมืองทั้งหมด 24 แห่งในภาคเหนือซึ่งแบ่งออกเป็นกลุ่มย่อยตามค่าความสำคัญเป็น 5 กลุ่ม (คู่มือหมายเลข 8 และแผนที่หมายเลข 8)

ชุมชน เมืองนครสวรรค์จัดตามลำดับความสำคัญอยู่ในกลุ่มที่ 2 มีความสำคัญระหว่าง 100 - 150 จากการศึกษาวิจัยทางกายภาพ ประชากร เศรษฐกิจ สาธารณูปโภคและสาธารณูปการ โดยการแปลงค่าข้อมูลดิบของคิวแปรให้เป็นคะแนนมาตรฐาน (Stand Score) และหาค่านำหนัก โดยอาศัยสหสัมพันธ์จากผลคูณของคะแนนแบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) โดยจัดลำดับความสำคัญอยู่ในกลุ่มเดียวกับ

¹ศุทธิณี คนตรี. การศึกษาลำดับความสำคัญของเทศบาลในภาคเหนือ. วิทยานิพนธ์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524.

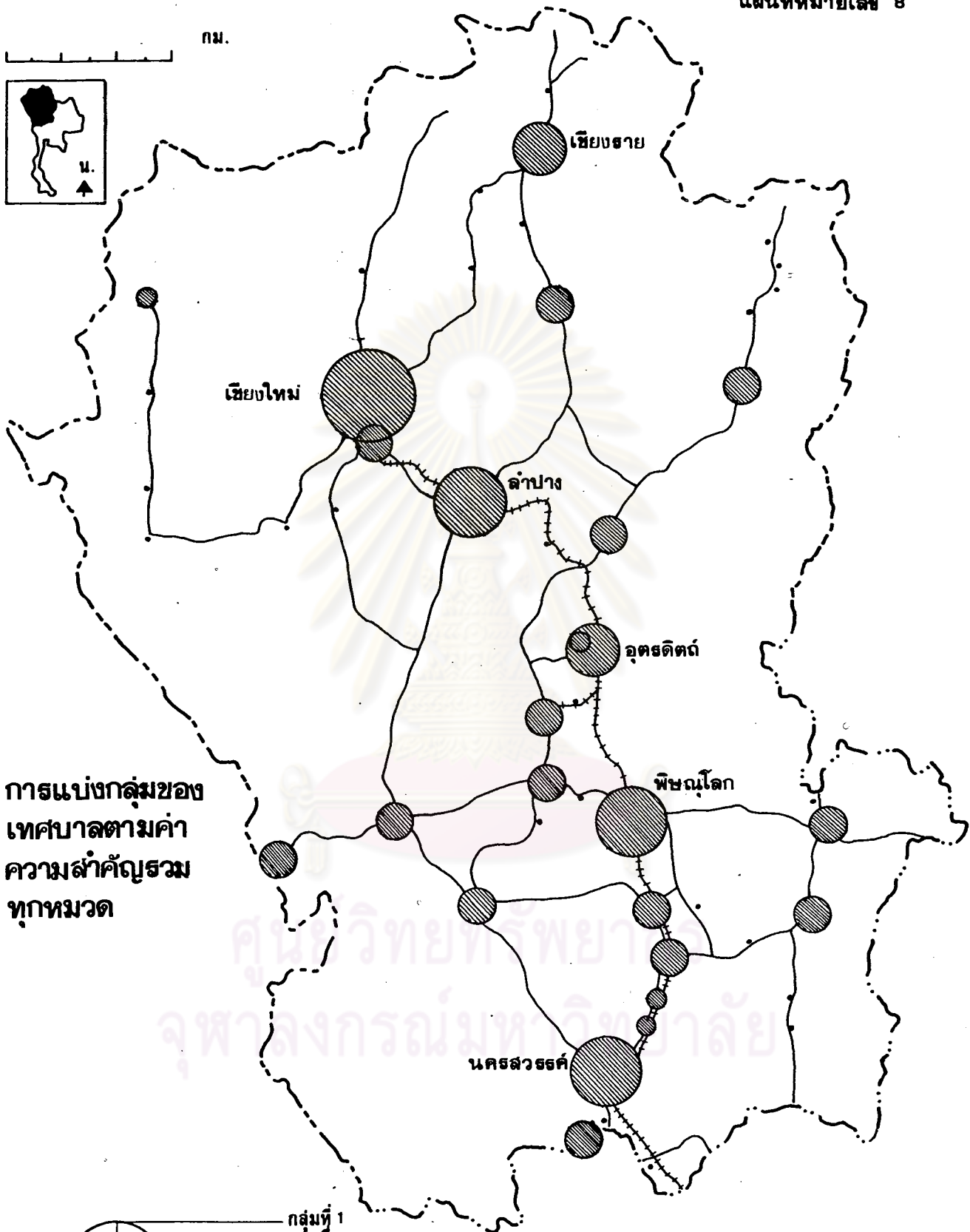
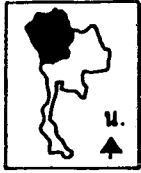
แผนภูมิที่ 8 การแบ่งกลุ่มเทศบาลตามค่าความสำคัญรวมทุกหมวด

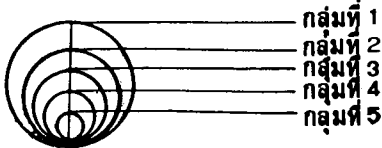
ศูนย์วิทยทรัพยากร

กม.

การแบ่งกลุ่มของ
เทศบาลตามค่า
ความสำคัญรวม
ทุกหมวด

ชุมชน เมืองพิษณุโลก และชุมชน เมืองลำปาง ซึ่งมีลำดับความสำคัญรองจากชุมชนเมือง เชียงใหม่ ซึ่งเป็นชุมชนเมืองที่ใหญ่และสำคัญที่สุดของภาคเหนือเท่านั้น ชุมชนเมืองนครสวรรค์สามารถกำหนดบทบาทและความสำคัญระดับภาคออก เป็นประเภทต่าง ๆ ได้ดังนี้ (ดูตารางที่ 13)

ตารางที่ 13 บทบาทและความสำคัญของชุมชน เมืองนครสวรรค์

ประเภทของตัวแปร	บทบาทและความสำคัญ	ระดับความสำคัญ
สถาปัตยกรรมศาสตร์ (กายภาพ)	-ลักษณะที่ตั้งของชุมชน ส่งเสริมความเป็นศูนย์กลาง เป็นจุดบรรจบของแม่น้ำสายสำคัญ	ระดับภาค
ประชากร	-มีประชากรมากกว่า 50,000 คน ความหนาแน่นของประชากรสูงเกินกว่า 5,000 คน ต่อตารางกิโลเมตร	ระดับภาค
การปกครอง	-กำหนดให้พัฒนาเป็น เมืองหลักระดับรองตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ.2525 - 2529) -เป็นศูนย์กลางบริหารและการปกครองของภาคเหนือตอนล่าง	ระดับอนุภาค

ประเภทของตัวแปร	บทบาทและความสำคัญ	ระดับความสำคัญ
เศรษฐกิจ	- ศูนย์กลางการค้าและบริการ มีสินค้าบริการทุกประเภท และเป็นศูนย์กลางของภาคในการซื้อขายผลผลิตและอุปกรณ์การ เกษตร - ศูนย์กลางอุตสาหกรรม ทั้งอุตสาหกรรมที่ผลิตจากวัตถุดิบการ เกษตร และอุตสาหกรรมสำเร็จรูปอื่นที่มีโครงการ เกษตร - ไขว้วัตถุดิบจากภายในจังหวัด ภาคเหนือและภาคต่าง ๆ ตลอดจนวัตถุดิบจากต่างประ เทศ - ตลาดสินค้าทั้งภายในและต่างประ เทศ	ระดับภาค ระดับภาค ระดับภาค ระดับภาค
การคมนาคม	- ศูนย์กลางการคมนาคมขนส่งทางน้ำภายในระหว่างภาค เหนือกับภาคกลาง - ศูนย์กลางการคมนาคมขนส่งทางรถไฟ บริเวณภาค เหนือตอนล่าง - ศูนย์กลางคมนาคมขนส่งทางรถยนต์ระหว่างภาค เหนือและภาคต่าง ๆ ของประ เทศ	ระดับภาค ระดับอนุภาค ระดับภาค

ประเภทของตัวแปร	บทบาทและความสำคัญ	ระดับความสำคัญ
สาธารณูปโภคและ สาธารณูปการ	- ศูนย์กลางการศึกษาของภาค มีสถาบัน การศึกษาระดับสูงถึงขั้นอุดมศึกษา มี วิทยาลัยครู วิทยาลัยเทคนิค วิทยา ลัยพยาบาล ซึ่งสามารถสนองความ ต้องการบริ เวณภาค เหนือตอนกลาง	ระดับอนุภาค
	- เป็นศูนย์กลางทางสาธารณสุขของภาค มีโรงพยาบาลขนาดใหญ่ ระดับโรง พยาบาลศูนย์ มีแพทย์ผู้เชี่ยวชาญครบ ทุกสาขาและ เป็นที่ฝึกอบรมบุคลากร ทางสาธารณสุขอนามัย ของภาค เหนือ ตอนกลาง	ระดับอนุภาค
	- เป็นศูนย์กลางการสื่อสารโทรคมนาคม ของภาค เหนือตอนกลาง	ระดับอนุภาค

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จากตารางที่ 13 เห็นได้อย่างชัดเจนว่าชุมชนเมืองนครสวรรค์
 มีบทบาทและความสำคัญต่อภาคเหนือทั้งในระดับภาคและระดับอนุภาค ปัจจัยสำคัญ
 ที่ส่งผลต่อความเป็นศูนย์กลางของชุมชนเมืองนครสวรรค์ที่เห็นได้อย่างเด่นชัด ก็คือ
 การเป็นจุดเชื่อมต่อระหว่างภาคเหนือกับภาคอื่น ๆ หรือคิดต่อกับชุมชนใกล้เคียงได้
 สะดวกทั้งทางบกและทางน้ำ การเป็นจุดบรรจบของแม่น้ำปิงและแม่น้ำน่าน และ

เป็นต้นกำเนิดของแม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำเสรษฐกิจซึ่งเป็นเสมือนเส้นโลหิตใหญ่ที่หล่อเลี้ยงที่ราบภาคกลางซึ่งถือเป็นเขตหัวใจของประเทศไทย (The Heart of Thailand) การเป็นทางผ่านของเส้นทางรถไฟสายเหนือ ซึ่งขนส่งผลผลิตทางการเกษตรที่สำคัญ เช่น ไม้ แร่ธาตุ าลา ระหว่างภาคเหนือกับกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นตลาดกลางที่สำคัญที่สุด ตลอดจนการเป็นทางผ่านของทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1 (ถนนพหลโยธิน และถนนสายเอเชีย) ซึ่งเป็นเส้นทางคมนาคมระหว่างภาคเหนือและภาคกลางที่สำคัญที่สุดในปัจจุบัน

การเป็นศูนย์กลางของเส้นทางคมนาคมหลักของภาค ทำให้โอกาสการเข้าถึง (Accessibility) ของชุมชนเมืองนครสวรรค์อยู่ในระดับสูงมากที่สุดแห่งหนึ่งของภาคเหนือ ซึ่งส่งผลกระทบขยายตัวของเมือง การเติบโตทางเศรษฐกิจ ตลอดจนการเป็นศูนย์กลางบริการด้านการปกครอง กิจการสาธารณูปโภค และสาธารณูปการของชุมชนเมืองนครสวรรค์ในบริเวณภาคเหนือตอนกลางและภาคกลางตอนบน

ระบบการคมนาคม นับเป็นองค์ประกอบสำคัญที่สุดประการหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงอัตราความเป็นเมือง (Degree of Urbanization) การขยายตัวของเมือง ตลอดจนการใช้ที่ดินของเมือง าลา สำหรับชุมชนเมืองนครสวรรค์ ิวฒนาการของความเป็นเมือง ตลอดจนการเป็นศูนย์กลางคานต่าง ๆ ทั้งระดับภาคและระดับอนุภาคนั้นมีความสัมพันธ์และผูกพันอย่างใกล้ชิดกับระบบการคมนาคม การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการคมนาคม ย่อมส่งผลกระทบต่อการใช้ที่ดินเมืองนครสวรรค์อย่างแน่นอน ซึ่งจะไหลล้าถึงผลกระทบดังกล่าวในบทต่อไป